

ЗАТВЕРДЖЕНО
Вченою радою ЗУІ
Протокол №2 від „28”лютого 2024 р.
Ф-КДМ-3

Міністерство освіти і науки України
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II
Кафедра географії та туризму

Реєстраційний № _____

Кваліфікаційна робота
Дослідження знання шкільних фізико-географічних понять серед
населення Великобйганської ТГ

ПЕРЕШ НІКОЛЕТТ ЗОЛТАНІВНА
Студентка IV-го курсу
Освітня програма **Географія**
Спеціальність **014 Середня освіта (Географія)**
Рівень вищої освіти: бакалавр

Тема затверджена на засіданні кафедри
Протокол № 7 / 2023 від 16 жовтня 2023 року

Науковий керівник:

Молнар Йосип Йожефович,
к.г.н., доцент, завідувач кафедри

Завідувач кафедри _____: **Молнар Йосип Йожефович,**
к.г.н., доцент

Робота захищена на оцінку _____, «__» _____ 2024 року
Протокол № _____ / 2024

ЗАТВЕРДЖЕНО
Вченою радою ЗУІ
Протокол №2 від „28”лютого 2024 р.
Ф-КДМ-3

Міністерство освіти і науки України
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II

Кафедра географії та туризму

Кваліфікаційна робота
Дослідження знання шкільних фізико-географічних понять серед
населення Великобйганської ТГ

Рівень вищої освіти: бакалавр

Виконавець: студентка IV-го курсу

Переш Ніколетт Золтанівна

освітня програма **Географія**

спеціальність **014 Середня освіта (Географія)**

Науковий керівник: **Молнар Йосип Йозефович,**
к.г.н., доцент, завідувач кафедри

Рецензент: Іжак Тібор Йосипович
к.г.н., доцент

Берегове

2024

ЗМІСТ

ВСТУП	6
1. ВИКЛАДАННЯ ФІЗИКО-ГЕОГРАФІЧНИХ ПОНЯТЬ У ШКОЛІ	8
1.1. Роль географії як навчальної дисципліни в системі загальної середньої освіти	8
1.2. Роль визначень у навчанні географії	10
2. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ВЕЛИКОБРИТАНСЬКОЇ ТГ	14
2.1. Створення територіальної громади	14
2.2. Демографічна характеристика	15
3. БАЗА ДАНИХ ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ	18
3.1. Опис вибірки	18
4. РЕЗУЛЬТАТИ	22
5. ФІЗИКО-ГЕОГРАФІЧНІ ПОНЯТТЯ В РАМКАХ ШКІЛЬНОГО ГЕОГРАФІЧНОГО ГРУПКА	41
ВИСНОВКИ	44
ПІДСУМКИ	45
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ	47
ДОДАТКИ	49
СПИСОК ІЛЮСТРАЦІЙ	53
СПИСОК ТАБЛИЦЬ	55
РЕЗЮМЕ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ	56
ДЕКЛАРАЦІЯ	58

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

Földrajz és Turizmus Tanszék

**Iskolai természetföldrajzi fogalmak ismeretének vizsgálata a
Nagybégányi kistérség lakosai körében**

Szakdolgozat

Készítette: Peres Nikolett
BSc, IV. évfolyamos
Középiskolai oktatás (Földrajz) szakos hallgató

Témavezető: Molnár József
PhD, tanszékvezető főiskolai docens

Recenzens: Izsák Tibor
PhD, tanszékvezető helyettes

Tartalomjegyzék

BEVEZETÉS	6
1. A TERMÉSZETFÖLDRAJZI FOGALMAK OKTATÁSA AZ ISKOLÁBAN.....	8
1.1. A földrajz, mint tantárgy szerepe a köznevelési rendszerben	8
1.2 A fogalmak szerepe a földrajz oktatásban.....	10
2. A NAGYBÉGÁNYI KISTÉRSÉG BEMUTATÁSA	13
2.1 A kistérségi perspektivikus terv megalakulása	13
2.2 Néességi viszonyai	15
3. ADATBÁZIS ÉS MÓDSZEREK.....	17
3.1. A minta leírása	18
4. EREDMÉNYEK	22
5. ISKOLAI TERMÉSZETFÖLDRAJZI FOGALMAK ALKALMAZÁSA FÖLDARJZ SZAKKÖR KERETEIN BELÜL	41
KÖVETKEZTETÉSEK	44
ÖSSZEGZÉS	45
IRODALOMJEGYZÉK	47
MELLÉKLETEK.....	47
ÁBRÁK JEGYZÉKE.....	51
TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE.....	53
UKRÁN NYELVŰ ÖSSZEFOGLALÓ	54
NYILATKOZAT	58

BEVEZETÉS

A közoktatás és felsőoktatás manapság jelentősebb kihívásokkal néz szembe. Egyrészt felmerül a kérdés a társadalmi elvárások tekintetében, amelyek ma elsősorban a hasznosságot célozzák meg, másrészt viszont érdekes lehet, hogy milyen irányt vesz belső megújulása a természettudományok és társadalomtudományok folyamatos átalakulása során. Tehát a földrajz önálló, a földtudományok mindegyikét szintetizáló közoktatási tantárgy. Szerepköre, miszerint a társadalom- és a természettudományok közötti kapcsolat a közoktatáson és a felsőoktatáson belül is, speciális helyzetet teremt (Dobos et. al,2009).

A természetföldrajz fogalmai adják az alapot a minket körülvevő természeti jelenségek megértéséhez. A természetföldrajz mint tantárgy a tanulóknak olyan ismereteket nyújt, amelyek segítségével felfedezhetik és megérthetik a Föld különböző jelenségeit, folyamatait és rendszereit. Az iskolai környezet ideális környezet a természetföldrajz fogalmainak elsajátításához és gyakorlásához, mivel lehetőséget biztosít a tanulók számára a természet sokszínűségének közvetlen megtapasztalására és megfigyelésére.

A szakdolgozat témája az Iskolai természetföldrajzi fogalmak ismeretének vizsgálata a Nagybégányi kistérség lakosai körében. A téma választásánál az egyik fontos tényezők között szerepelt megvizsgálni és felmérést végezni a Nagybégányi kistérség lakosainak az általános földrajzi ismereteinek elsajátításáról. Kutatási módszerként a kérdőíves felmérést alkalmazzuk, melynek során megkérdezzük 100 lakost a Nagybégányi kistérség falvaiból. Témaválasztásom aktualitását az indokolja, hogy mint, pedagógus nap mint nap tapasztalom a közvetlen környezetemben élő emberek a természeti fogalmak ismeretével kapcsolatos bizonytalanságot. A földrajzi folyamatokkal, fogalmakkal és helyszínekkel nincsenek tisztában, a tájékozódás is sok esetben nehézséget okoz. A fent említett információk során jutottam arra az elhatározásra, hogy a témával foglalkozzam.

A szakdolgozat célja tehát felmérni a lakosság általános földrajzi tudását. Ezáltal rálátást kaphatunk arról, hogy a lakosság mennyire is van tisztában az általános földrajz tankönyvben szereplő fogalmakról, definíciókról, természeti jelenségekről és folyamatokról. A munka öt nagyobb részre tagolódik. Az első részben magát a földrajzot, mint tantárgyat mutatjuk be, a közoktatásban elfoglalt helyét és szerepét. A második rész a vizsgálni kívánt terület jellemzését tartalmazza. A harmadik részben a kutatási módszerek bemutatására kerül sor. A negyedik részben a kérdőíves felmérés során kapott eredményeket dolgozzuk fel és értékeljük ki. A munka utolsó részében bemutatjuk a szakdolgozat témája felhasználásának lehetőségeit az iskolában egy óravázlat segítségével.

1. A TERMÉSZETFÖLDRAJZI FOGALMAK OKTATÁSA AZ ISKOLÁBAN

1.1. A földrajz, mint tantárgy szerepe a köznevelési rendszerben

A földrajz egy olyan tantárgy, amelyben a tanulók megismerkednek szűkebb és tágabb fizikai és társadalmi-gazdasági környezetünk jellemzőivel, a körülöttük lezajló folyamatokkal, (melynek ők maguk is részei), valamint a köztük lévő összefüggéseket és kölcsönhatásokat a környezetben és a módszerekben. A helymeghatározáshoz és tájékozódáshoz. Csak az új megközelítésű földrajzi oktatás képes megérteni egyre összetettebb világunk összetett problémáit, és egyre pontosabb és sokrétűbb ismereteket gyűjteni bolygónkról és annak természeti és társadalmi-gazdasági folyamatairól. Az információforrások rohamos növekedése és az általuk továbbított adatmennyiség az oktatási hagyományok újragondolását is igényli <https://kossuthgimn.>

A földrajz és a természettudományok kapcsolatával kapcsolatban kiemelten fontos, hogy a műveltség témakörében a tartalommal való foglalkozás során a tanulóknál kialakuljon a földrajzi környezeti gondolkodásmód, a lokális, regionális és globális szemléletmód, és felismerjék, hogy a természet a Föld egységes egésze, egy egységes, de folyamatosan változó rendszer, amelyben az emberek természetes és társadalmi lényekként élnek túl, amihez ésszerű erőforrásgazdálkodás szükséges (Makádi–Horváth, 2011).

A földrajz különleges helyet foglal el a közoktatási rendszerben, mert nem csak egység, hanem integráció is, amely összekapcsolja a természettudományokat, a humántudományokat és társadalomtudományokat is. A tantárgy különösen fontos szerepet tölt be mind a természettudományos, mind a társadalomtudományos gondolkodás fejlesztésében is egyaránt. A két terület ugyan eltérő gondolkodási stratégiát igényel, de közös jellemzőik miatt közös fejlesztésük lehetséges, sőt szükséges, a földrajzoktatás keretein belül [2021_1_majdakkormegyunk.pdf \(mtak.hu\)](#)

A földrajz, mint iskolai tantárgy tágabb tárgykörű, mint a földrajz, mivel módszerei szerint integrálja a különböző természet- és társadalomtudományok, tudományterületek ismereteit. Az alapszempont a megfigyeléseken, teszteken alapuló leírás, a különböző tudományterületek módszereivel nyert tények közötti összefüggések keresése, tér-időbeli struktúrába rendezése, előre gondolkodás. Mindent emberi és társadalmi szempontból néz, és gyakorlati alkalmazási lehetőségeket keres a megszerzett ismeretek szintetizálására (Makádi, 2020).

A földrajz és a természettudományok kapcsolatával kapcsolatban kiemelten fontos megjegyezni, hogy a hallgatók a tananyag feldolgozásával nő a földrajzi-környezeti gondolkodásuk, valamint helyi, regionális és globális perspektíváik. Felfogják, hogy a természet egy összefüggő egész, hogy a Föld egy összefüggő, de folyamatosan változó rendszer, amelyben az emberek társadalmi és természeti lényként élnek, és ez az erőforrásokkal való bölcs gazdálkodást kíván meg. Az oktatás területén minden jelenség és folyamat bemutatásra kerül azok okaival és lehetséges következményeivel, valamint térbeli és időbeli változásaival, fejlődésével együtt. A tanulók így módon fokozatosan felelősségteljes hozzáállást tudnak kialakítani a korlátozottabb és kiterjedtebb természeti és társadalmi környezetekkel szembe. A tanulók a globalizálódó gazdasági, társadalmi és környezeti folyamatok elemzésével ismerkedhetnek meg az emberiség globális természetátalakító tevékenységeivel és az ezekből adódó globális társadalmi és természeti problémákkal (Makádi–Horváth, 2011).

A köztudatban ma kettős fogalom él a földrajzról, az egyik a tudományos kutatóké, a másik pedig a szélesebb köztudatban kialakult elképzelése a földrajzról. Általános az a tendencia, hogy az iskolai tantárgyak egyre inkább elmaradottabbak a tudományok által elért eredményeknek a közlésében. Ennek egyik alapvető oka, hogy a tudományos eredmények túlzottan speciális formákban jelentkeznek, s már az azonos szakterületek képviselői is nehezen értik meg egymás eredményeit. Végül, de nem utolsósorban, ez vonatkozik a

földrajzra is. A földrajz a földtudományok és más társadalom-és műszaki tudományok széles körének eredményeit használja fel, és igyekszik integrálni őket a földrajz szintézisébe. A földrajz szerepe a közoktatásban, az oktatásban (és a kutatásban) általában egy komplex, emberközpontú regionális megközelítés, amely a földrajzi környezet természeti és gazdasági potenciálját hirdeti a fentiekben leírtak szerint a földrajz integrált tantárgy, amely a releváns természettudományok (elsősorban a földtudományok) és a társadalomtudományok ismereteit szintézis útján biztosítja, így nélkülözhetetlen alapot nyújt a szocialisták sokoldalú oktatásához (Sárfalvi–Pécsi, 1973).

1.2 A fogalmak szerepe a földrajz oktatásban

A fogalmakat jellegük szerint két típusba soroljuk a földrajz tanítás során, ezek az egyedi és az általános fogalmak. Az egyedi fogalmak, azok a jelenségek konkrét egyediségét, egyedülállóságát jelölik meg (olyan dolgokat jelölnek, amelyekből csak egy van). Többségében ezek topográfiai fogalmak (pl. Andok, Esztergom, Amazonas, Ráktérítő, Egyenlítő) vagy személynév (pl. Roald Amundsen, Robert Scott). Azonban vannak olyan fogalmak is, amelyek konkrét helyeket, intézményeket, tényeket jelölnek, de nem nevezik azokat konkrét néven (pl. a távolban látható hegység, tájunk legmagasabb pontja, fővárosunk, nemzeti parkjaink). Többségben vannak az általános fogalmak. Egy részük egy csoportot alkotva fogja össze a hasonló tulajdonságú dolgokat, és kiemeli azokat a tulajdonságokat, amelyekben közösek. Ilyen a halmazképző fogalom például a hegység, az üledékes kőzet, a település, a földrajzi övezet. Más fogalmak viszont a dolgok felosztásának, csoportosításának alapját adják meg. Ilyen rendszerező fogalom például a hegységszerkezet, hiszen az alapján egy hegység lehet gyűrthegység; vagy a tengerszint feletti magassága, mert aszerint lehet magashegység (Makádi, 2020).

A terminusok kialakítása lépcsőzetesen következik be, továbbá soha nem fejeződik be. Nincsenek lezárt fogalmak, tartalmuk permanensen mélyül,

differentiálódik, összetevőik újabb megvilágításba kerülnek a gondolkodási műveletek alkalmával. A fogalmak a földrajzi ismeretek gyarapítását célozza meg. A legtöbb ismeretre és fogalomhoz saját környezetükből jutnak a tanulók, egyéni tapasztalatszerzés során (eső és a hó fogalma egyéni tapasztalatszerzés alapján alakul ki a tanulóknál). Később a földrajzi- környezeti tényezőkkel tartalmilag bővülnek a fogalmak, tartalmi jegyeik száma pedig sokoldalú lesz és gyarapszik [Követelmenyek_tanitasi.pdf \(elte.hu\)](https://www.elte.hu/~geogr/kovetelmenyek_tanitasi.pdf).

Az 5. osztályban a tanulók már tudják az esőről, hogy folyékony halmazállapotú, felhőből hullik, keletkezésének feltétele a levegő felemelkedése és lehűlése következtében történő vízpárakicsapódás. A gondolkodás fejlődésével a fogalmak száma gyarapodik, fejlődik a szókincs és a fogalmakhoz kapcsolódó körök is bővülnek. A 6. osztályban a csapadék keletkezését már összekapcsolják a szelekkel, a tengertől való távolsággal, illetve a domborzattal. Majd a 7-8. osztályban pedig már előzetes tudásukra hagyatkozva összefüggéseket tudnak teremteni egy adott táj és az ott hulló csapadék mennyiségével. A középiskolában pedig már a csapadék keletkezésének fizikai törvényszerűségeit is tudják alkalmazni (Makádi, 2020).

A természeti geográfia alakítsa ki a tájékozódás képességet térben (égbolt, földfelszín), valamint a Föld mozgásaiból következő egyéni időszámításban. A természeti geográfiai ismeretrendszer járuljon hozzá a természet sokszínűségének, összetettségének megértéséhez, megszerettetéséhez, az életközösségek védelme iránti elhivatottság, valamint felkészültség kialakításához, továbbá magyarországi vonatkozásai révén a hazaszeretet formálódásához. A földrajz hídszerepet tölt be a természet-, valamint társadalomtudományok között. Szorosan kapcsolódnak egymáshoz a természet földrajzi és társadalomföldrajzi részei a legmagasabb szintű természeti mozgásforma, a szociális létfeltételek bonyolult összefüggéseinek megvilágítása, egyensúlyának megőrzése érdekében (Filep–Kozák, 1994).

A földrajztudományhoz kapcsolódó szövegek a természettudományok (kiemelten a földtudományok), valamint a klasszikus és a modern társadalomtudományok fogalomkészletét is alkalmazzák, sok szakkifejezés, idegen hangzású topográfiai elnevezés található bennük. A hallgatók gyakran nem értik a szöveg vagy mondat egy részét, mert nem ismerik vagy tévesen ismerik a köznyelvi vagy technikai szavak jelentését, ezért arra kell vezetni őket, hogy ne olvassák el és folytassák a műszaki szöveget (tankönyvszöveg), amíg meg nem értik ezeket a kifejezéseket. A szakkifejezések megértéséhez sok esetben elég visszalapozni egy korábbi oldalra, ahol megtalálható a fogalom definíciója, de néha szükség lehet az értelmező szótárra, esetleg az idegen szavak szótárára (Nagy, 2021).

A földrajzi szövegek legtöbbször összetett mondatokat tartalmaznak. Ami nehezíti a megértését, ez az ok-okozati összefüggések feltárásán alapszik. Ezért a földrajzi szövegek értelmezését és feldolgozását tulajdonképpen a földrajztanárnak kellene megtanítania. Ehhez kínál módszertani ajánlást a földrajzi-szaktudományi munka például a szakkifejezéseket szöveg alapján magyarázó feleletválasztós kvízzel, illetve idegen szakkifejezések magyar nyelvre fordításával, ami a szótárhasználati kompetenciát is fejlesztheti), szinonimakereső feladatokkal, kislexikon vagy szakszótár készítésével (Nagy, 2021).

A fogalom építése közben a konkretizálást a precedens formájában alkalmazzuk. Az induktív fogalomalkotáskor a definiálást követően rövid idő alatt utalhatunk a kiinduláskor felhasznált egyedi tárgyra, jelenségekre, pl. az energiaforrás meghatározását követően azt mondjuk, hogy ilyen anyag a tanulmányozott barnaszén, kőolaj precedens használatát, mint a konkretizálás egyik formáját, sok esetben használjuk az ismeretszerzés során. A táj jellemzésekor olyan általános meghatározások merülnek fel, amelyek nem alkalmasak a teljes tartalom kitöltésére. Ilyen esetben az általános fogalom egyik

terjedelmébe tartozó konkrét formára utalva elképzeltetjük (képzetet idézve) a fogalmat, pl. a nehézipar fogalmát (Bíró, 1976).

A földrajzi ismertek tanítása elsősorban a fogalmak megismerésével és azok számának a gyarapításával foglalkozik. Majd ezt később felváltja a fogalmaknak a tartalmi bővülése is. A gondolkodás fejlődésének köszönhetően a fogalmak terjedelme is bővül, kapcsolataik köre pedig kiszélesedik. A tanulási és a tanítási folyamat során a tanulók eljutnak az észlelés nyomán keletkezett fogalmi elmélettől az elvont fogalmakig (például az esőtől az éghajlatig), és végül kialakul majd egy földrajzi-környezeti fogalmi rendszer. A fogalomalkotáshoz a tények elengedhetetlenül fontosak, ezek a valóságnak megfelelő egyszerű kijelentések, amelyek más tényekkel együtt csoportokat alkotnak, és logikai összefüggéseket képeznek. Ezek a tanulók gondolkodásainak a kiinduló elemei, és az új ismeretekhez való eljutás alapjait képezik. A fogalmak elsajátítását és memorizálását különböző lexikonok, szótárak és fogalomlisták segítik, amelyek a tankönyvben vagy szövegrészletben is megtalálható fogalmakat magyarázzák meg, illetve a leckék anyaga szempontjából legfontosabb alapfogalmakat definiálják (Nagy, 2021).

2. A NAGYBÉGÁNYI KISTÉRSÉG BEMUTATÁSA

2.1 A kistérségi perspektivikus terv megalakulása

2020 januárjáig Kárpátalján 17 kistérség jött létre, a további 23 pedig a megalakulás valamely szakaszában volt. 2020 májusáig a települések még önkéntesen hozhattak létre kistérségeket vagy csatlakozhattak már a meglévő kistérségekhez, azonban a folyamat nagyon lassan haladt. Eközben Kárpátalja kistérségeinek kialakítására vonatkozó perspektivikus terv is számos változtatáson ment keresztül. Végül Ukrajna Miniszteri Kabinete 2020. május 13-án kiadta a 572-p számú rendeletet. Amelyben az állt, hogy azok a települések, amelyek még nem álltak össze kistérséggé vagy nem csatlakoztak kistérséghez, Kárpátalja perspektivikus terve szerint összevonásra kerültek (Ukrajna Miniszteri

Kabinete, 2020). A terv értelmében összesen 64 kistérség jött létre. Ukrajna Legfelsőbb Tanácsának 2020. július 17-i, 807-IX számú határozata értelmében Kárpátalján megszüntették az addigi 13 járást és 6 új járást hoztak létre (Molnar.D, 2021).

Nagybégány Beregszásztól 10 km távolságra északnyugatra, a Vérke partján fekszik. Árpádkori település (IX-X.SZ), hajdan Ó-Bégánynak is hívták. A mai Nagybégány környéke ősidők óta lakott vidék volt. A falu neve a Behan személynévből ered (Szuprenko, 2013).

1.ábra: A Nagybégányi kistérség

Forrás: Великобийганська сільська громада — Вікіпедія (wikipedia.org)
12.09. 2023

2.2 Népeségi viszonyai

A 2001-es népszámlálási adatok szerint (1.táblázat) Nagybégány lakossága 1893 fő volt, ebből a magyarok száma 1657 fő volt (87,5%), az ukránok aránya pedig (12%). Kisbégány településnek 1300 fő volt az állandó lakossága, ebből a magyarok állandó lakossága 1003 fő, ebből a magyarok aránya 77,2%, az ukránok aránya pedig alacsony csupán 6% volt. Gút lakossága a 2001 adatok szerint 1353 fő volt, ebből a magyarok száma 1295 fő, aránya a magyar lakosságnak 95,7%, az ukránok aránya nagyon alacsony (4%). Beregdéda lakossága a 2001 népszámlálás alapján 2013 fő volt, ebből a magyarok száma 1607 fő. A magyarok aránya 79,8%, az ukránok aránya pedig 15%. Asztély lakossága a 2001 adatok szerint 677 fő volt, ebből a magyarok száma 590fő. A magyarok aránya 87,1%, az ukránok aránya 12%. Macsola lakossága 675 fő volt, ebből a magyarok száma 545 fő. A magyarok aránya 80,7%, az ukránok aránya 18%. Hunyadi népessége 325 fő volt a 2001-es népszámlálási adatok szerint (Molnár.D.,2021).

Település	Állandó lakosság (2001)	Ebből magyar	Magyarok aránya (%)	Ukránok aránya (%)
Asztély	677	590	87,1	12
Beregdéda	2013	1607	79,8	15
Gút	1353	1295	97,5	4
Kisbégány	1300	1003	77,2	6
Macsola	675	545	80,7	18
Nagybégány	1893	1657	87,5	12

1. táblázat: A Nagybégányi kistérséghez tartozó települések népességi adatai a 2001 népszámlálási adatok alapján

A 2017 SUMMA felmérés alapján (2.táblázat). Nagybégány településen a magyarok száma 1401 főt tart számon, jelentős csökkenés ment végbe. Kisbégány esetében is csökkent a magyarok száma (810 fő). Gút településen

jelentős változás ment végbe, a lakosság száma 973 főre csökkent. Beregdéda településen 1465 főre csökkent le a magyarok száma. Asztély esetében növekedés tapasztalható, ugyanis a magyarok száma 605 főre emelkedett. Macsola esetében a magyarok száma szintén lecsökkent 516 főre (Tátrai et.al, 2019).

Település	2001(népszámlálási adatok) (fő)	2017 SUMMA felmérés (fő)
Asztély	590	605
Beregdéda	1607	1465
Gút	1295	973
Kisbégány	1003	810
Macsola	545	516
Nagybégány	1657	1401

2.táblázat: A magyarok számának alakulása a 2001 népszámlálási és SUMMA 2017 felmérés adatai alapján

2020-ban a Nagybégány kistérség állandó lakossága 7645 fő volt, ebből a magyarok aránya 81,4% (Molnár D., 2021).

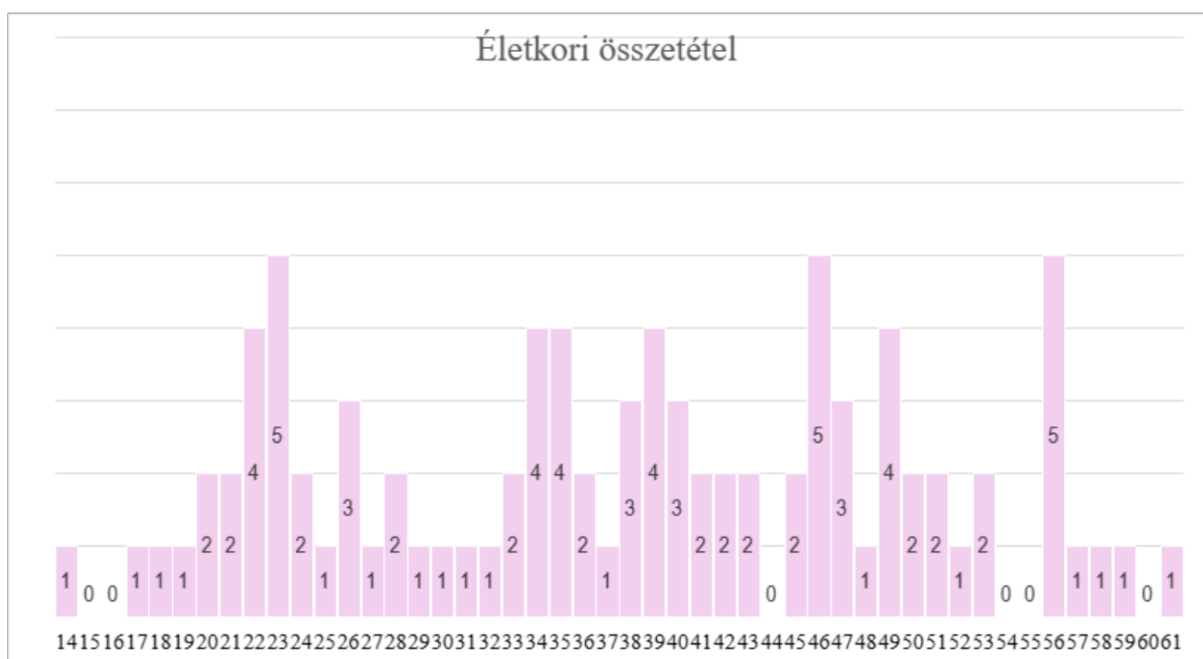
3. ADATBÁZIS ÉS MÓDSZEREK

A kutatás célja megvizsgálni a Nagybégányi kistérség lakosainak általános földrajzi ismereteit. Kutatási módszerként a papíralapú kérdőíves felmérést választottuk. A lekérdezésre 2024. március-április időszakában került sor. A felmérésben részt vett lakosok száma: 100. A felméréssel azokat a lakosokat céloztuk meg, akik itthon tartózkodnak. A beérkezett adatokat a Microsoft Office Excel programmal dolgoztuk fel, amelyeket diagramokkal és táblázatokkal mutatunk be.

3.1. A minta leírása

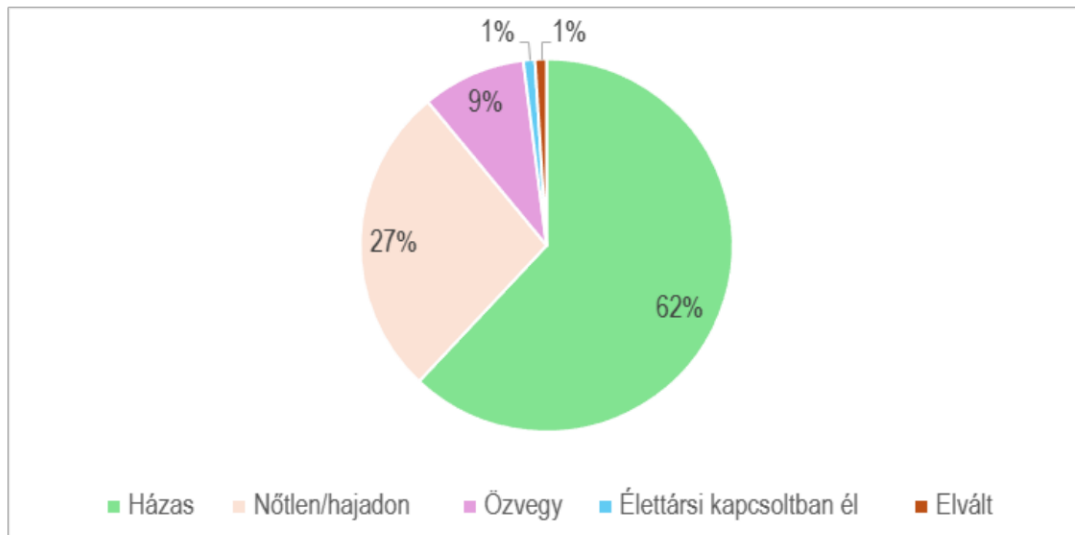
A lekérdezett 100 Nagybégányi kistérségi lakos több mint háromnegyede volt nő (79%) és kevesebb mint negyede férfi (21%). Az eredmény magyarázható azzal, hogy a jelenlegi helyzet miatt az itthon tartózkodók között nagyobb arányban vannak a nők, mint a férfiak. Másrészt a bizalmatlanság és a zárkózottság is nagyobb volt a férfiak részéről, a nők közlékenyebbek és sokkal nyitottabbak voltak.

Különböző korosztályokat sikerült megszólítanunk (2. ábra). Többségben a középkorú korosztályt sikerült elérnünk (30-59 év) 62%, 27% a fiatalabb korosztályból való (14-29 év) és mindössze 11%-a volt időskorú (60 év fölötti).

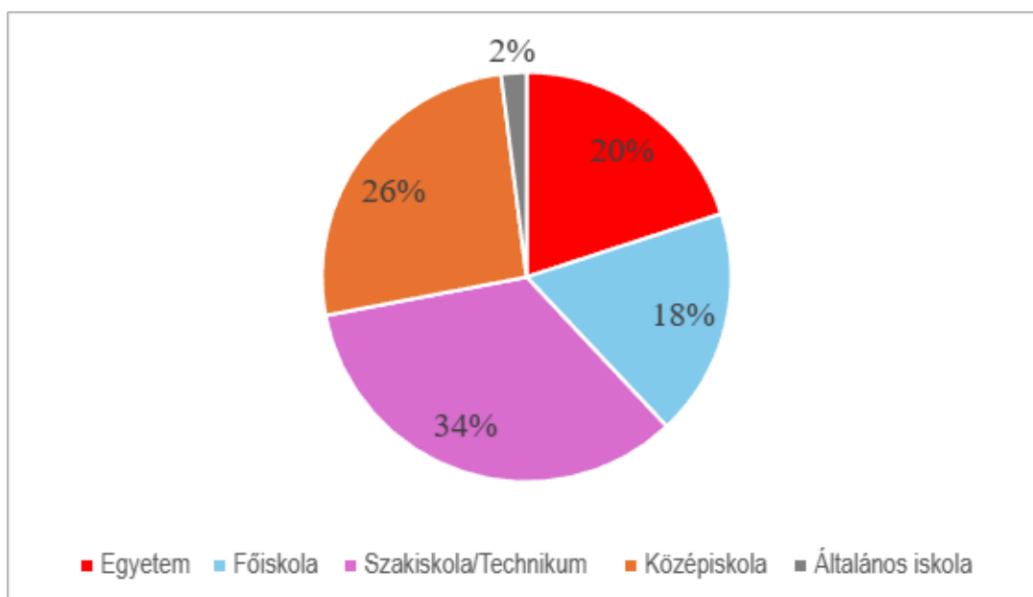
2. ábra: A lekérdezettek életkori összetétele

Rákérdeztünk a lakosok családi állapotára. A lakosok többsége házas, illetve nőtlen/hajadon, 9%-a özvegy, 1% élettársi kapcsolatban él, 1% pedig elvált (3. ábra).

3. ábra: A válaszadók családi állapot szerinti összetétele

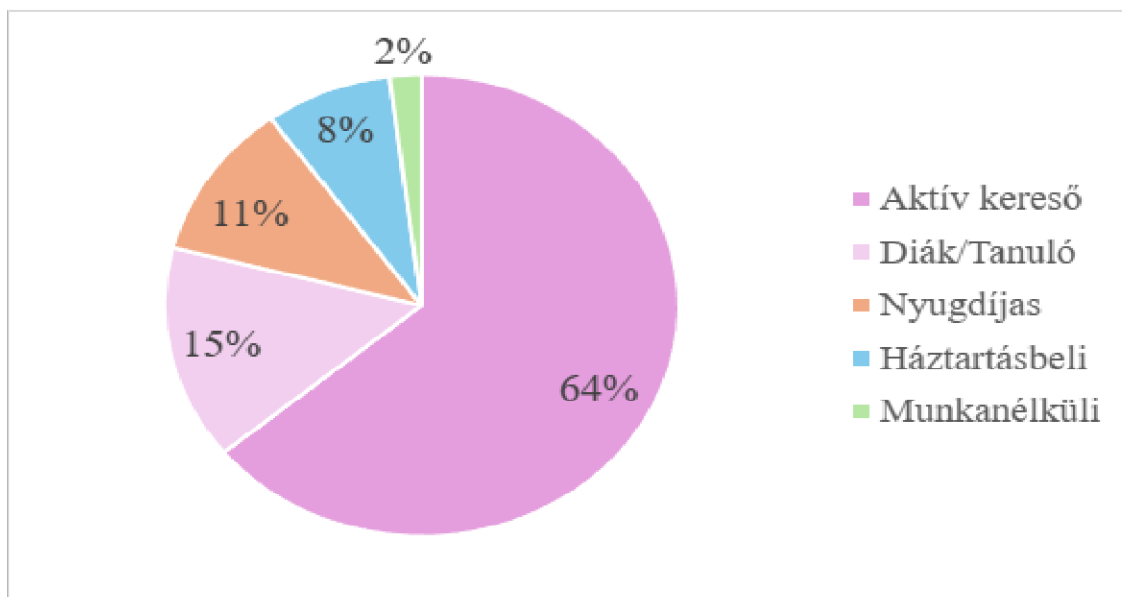
Megkérdeztük az iskolai végzettségükről is a lakosokat és azt kaptuk, hogy 38%-uk rendelkezik felsőfokú végzettséggel, (egyetem és főiskola), 60% középfokúval (szakiskola/technikum vagy középiskola) és mindössze 2% rendelkezik általános iskolai végzettséggel (4. ábra).

4. ábra: A lekérdezettek iskolai végzettség szerinti összetétele

A felsőfokú végzettségűek magas aránya a mintában azzal magyarázható, hogy a ma már jobbak az anyagi lehetőségek a tanulásra, szélesebb palettát kínálnak az oktatási intézmények, mindenki azt tanul, amit akar, ezért a diplomások aránya magasabb lett. Másrészt pedig, többnyire olyan emberekkel mozgok egy körben, akik vagy középiskolai, vagy felsőfokú végzettséggel rendelkeznek. Továbbá, a felsőfokú végzettséggel rendelkezők nyitottabbak egy kérdőíves felmérésben való részvételre, mint az alacsonyabb szinten iskolázottak.

Rákérdeztünk a válaszadók foglalkozására is: a lekérdezettek több, mint fele (64%) aktív kereső, negyede (15%) diák/tanuló, 11% nyugdíjas, 8% háztartásbeli és mindössze 2% munkanélküli (5. ábra).

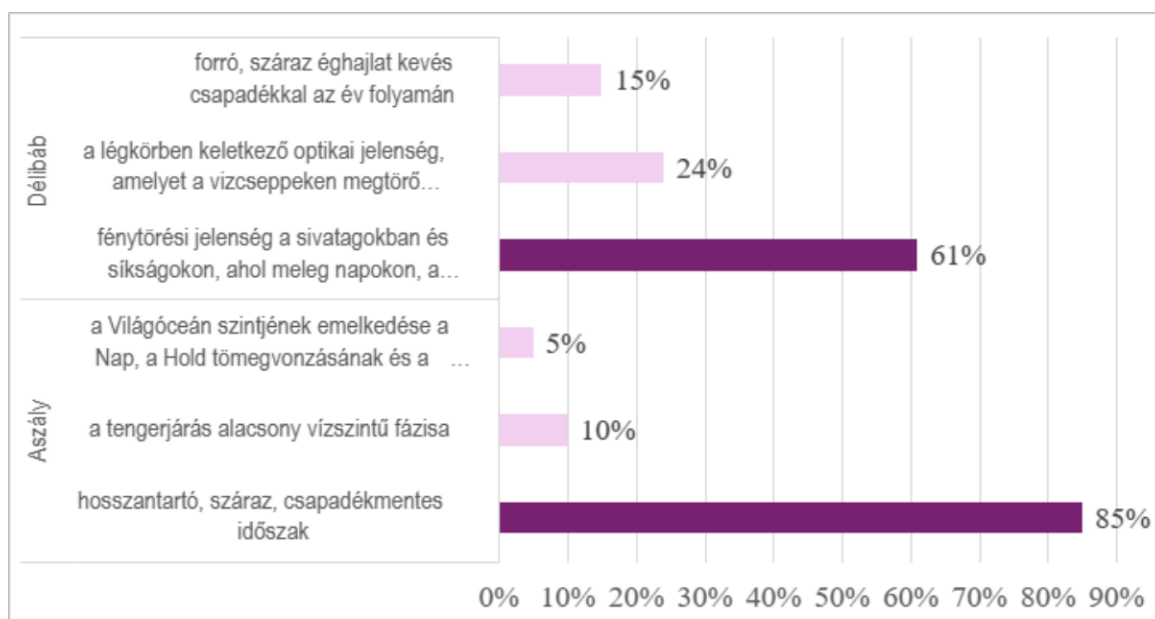
5. ábra: A lekérdezettek foglalkozás szerinti megoszlása

4. EREDMÉNYEK

A lekérdezés során a Nagybégányi kistérség lakosainak az általános földrajzi tudását vizsgáltuk meg. A kutatás során rengeteg információval gazdagodhattunk. A válaszadók nyitottak, segítőkészek és közlékenyek voltak. A kérdőívünk kettő részből áll: az első részében mi adtuk meg a fogalmakat és a helyes meghatározást kerestük. A másik részében pedig épp ellenkezőleg – ott meghatározásokat adtunk meg és a fogalomra kérdeztünk rá.

Először is lássuk, hogyan oszlottak meg az eredmények, ahol mi adtuk meg a fogalmakat és válaszadóknak pedig a helyes meghatározást kellett kiválasztaniuk.

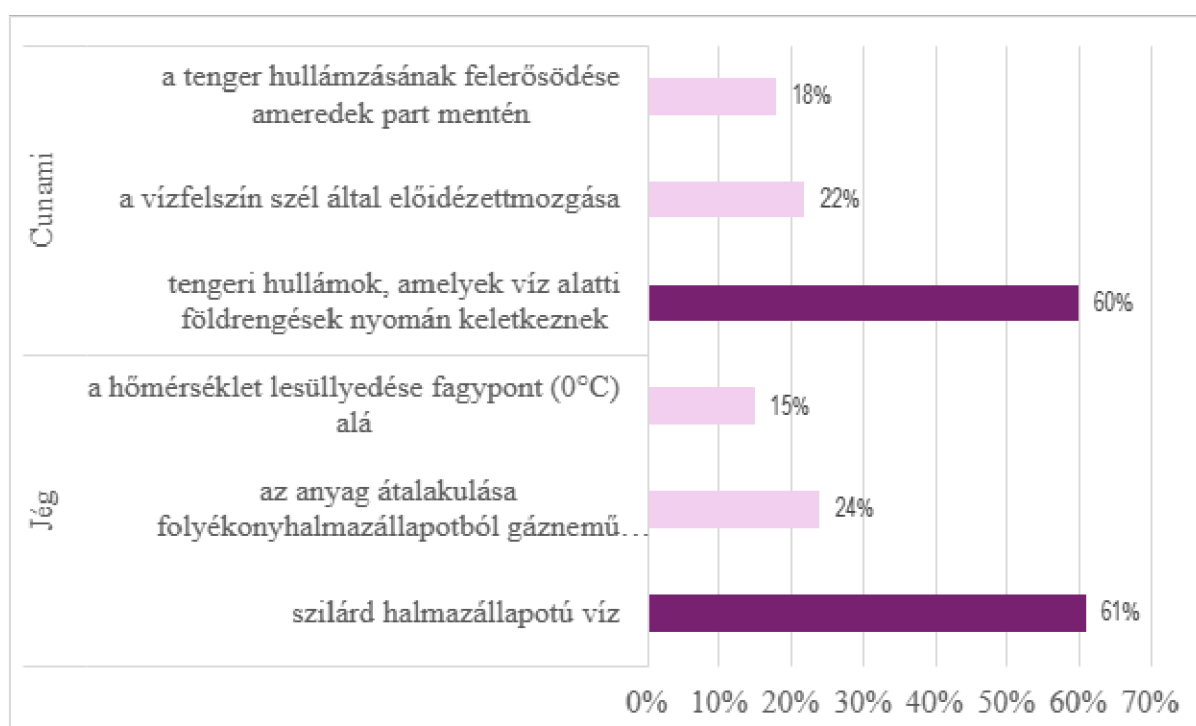
A legtöbb helyes válasz közül négy kiemelkedő, ezek: az aszály, jég, délibáb és a cunami voltak. Ezekre a földrajzi fogalmakra érkezett a legtöbb jó válasz. Az aszály fogalomra a lekérdezettek több, mint fele adott helytálló választ (85%), a lakosok negyede pedig, azaz 15%-a helytelenül válaszolt. A következő fogalom, amelyre a legtöbben tudták a helyes választ az a délibáb volt. A lakosok több, mint fele, azaz 61%-a válaszolt helyesen, a fennmaradt a 39%-a pedig helytelenül válaszolt az alábbi kérdésre (6. ábra).

6. ábra: A délibáb és az aszály fogalma meghatározásainak megoszlása a lekérdezettek körében

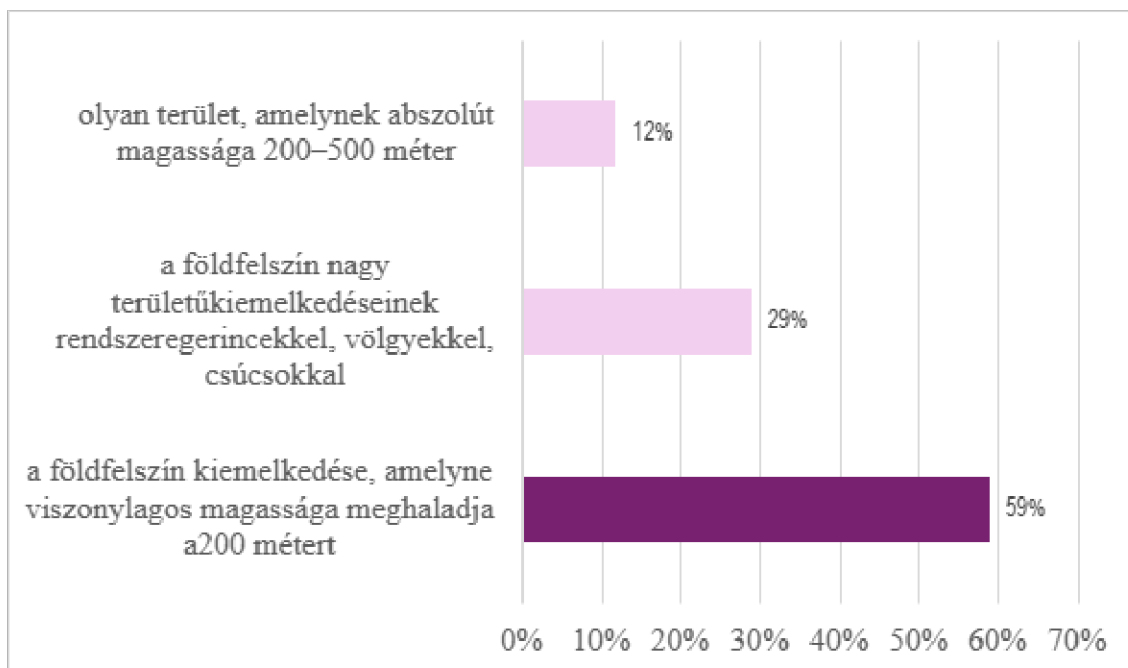
A legtöbb helyes válasz közül kiemelkedőek még a jég és a cunami fogalmak is (7.ábra). A lakosok több mint fele, azaz 61% válaszolt helyesen a kérdésünkre, 24%- a jelölte: az anyag átalakulása folyékony halmazállapotból gáznemű állapotba választ jelölte, a lakosok negyede (15%) pedig a hőmérséklet lesüllyedése fagypont (0°C) alá választ jelölte helyesnek.

A cunami fogalom esetében a lakosok több, mint fele (60%) tudta a helyes választ 40% pedig helytelenül válaszolt (vízfelszín szél által előidézett mozgása, a tenger hullámozásának felerősödése a meredek part mentén).

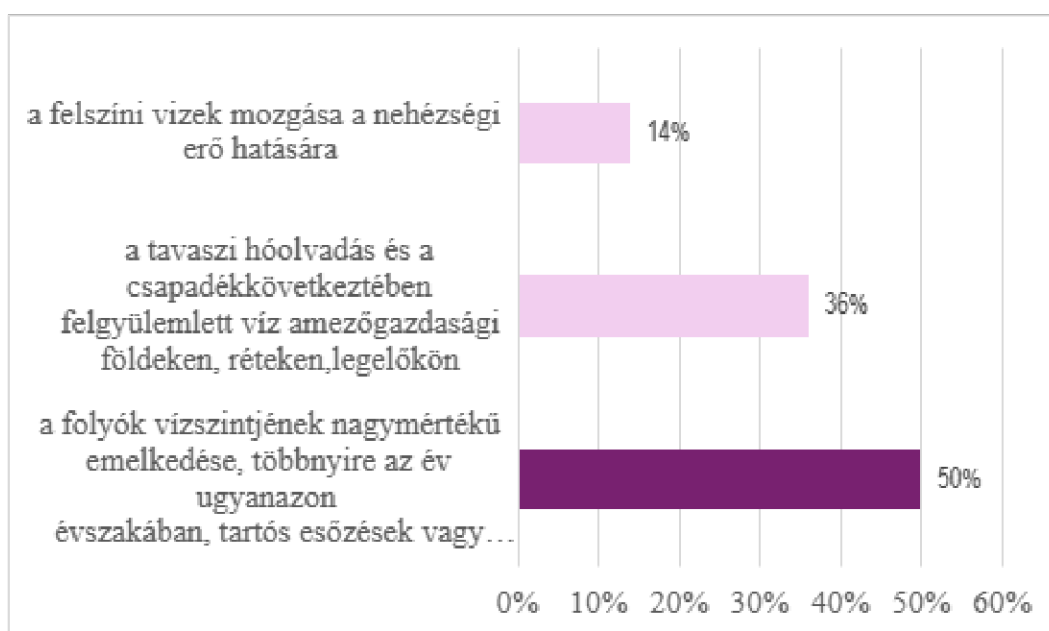
7. ábra: A délibáb és a cunami fogalma meghatározásainak az aránya a lekérdezettek körében

A közepes válaszok csoportba tartoznak a hegy, árvíz és a hó fogalmak. Ide azokat soroltuk, amely fogalmakra a lakosok 40-50%-a tudott helyesen válaszolni. A hegy fogalomra a lakosok több mint fel tudott helyes választ adni (59%), a maradék 37% helytelen választ adott (8. ábra).

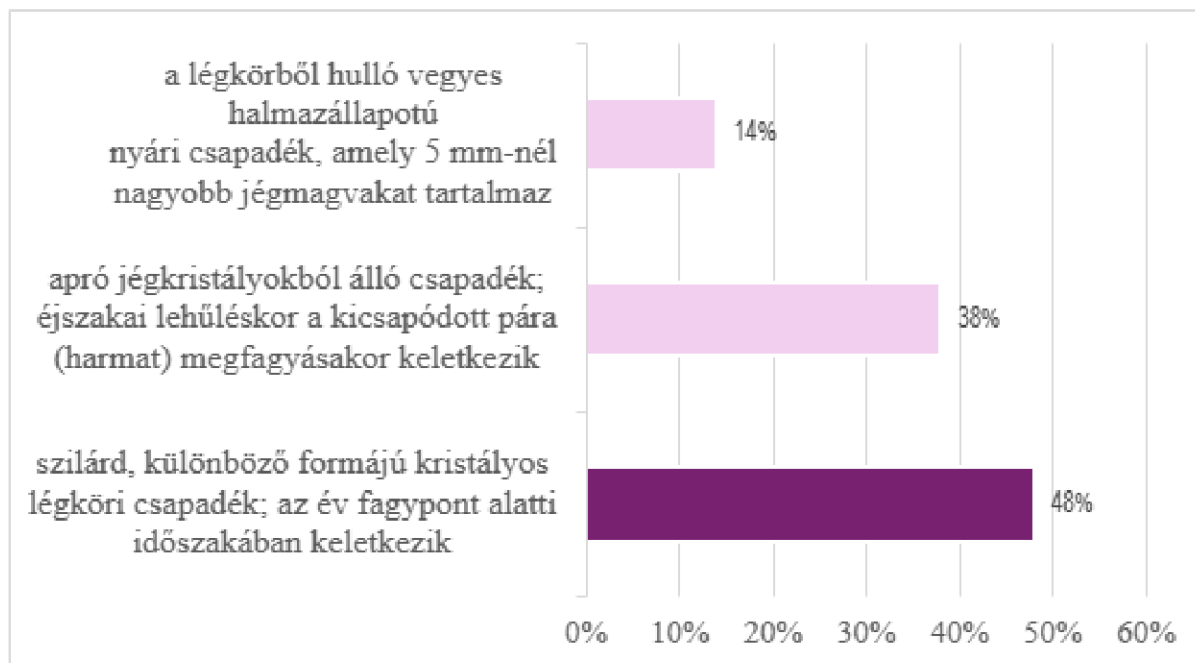
8.ábra: A hegy fogalom meghatározás válaszainak aránya

Rákérdeztünk az árvíz fogalmára is (9.ábra). A lakosok fele helyesen válaszolt, a maradék 40% pedig helytelenül válaszolt (36%- jelölte (a tavaszi hóolvadás és a csapadék következtében felgyülemlett víz a mezőgazdasági földeken, réteken, legelőkön) választ, és 14%-a jelölte (a felszíni vizek mozgása a nehézségierő hatására) választ.

9.ábra: Az árvíz fogalom meghatározás válaszainak aránya

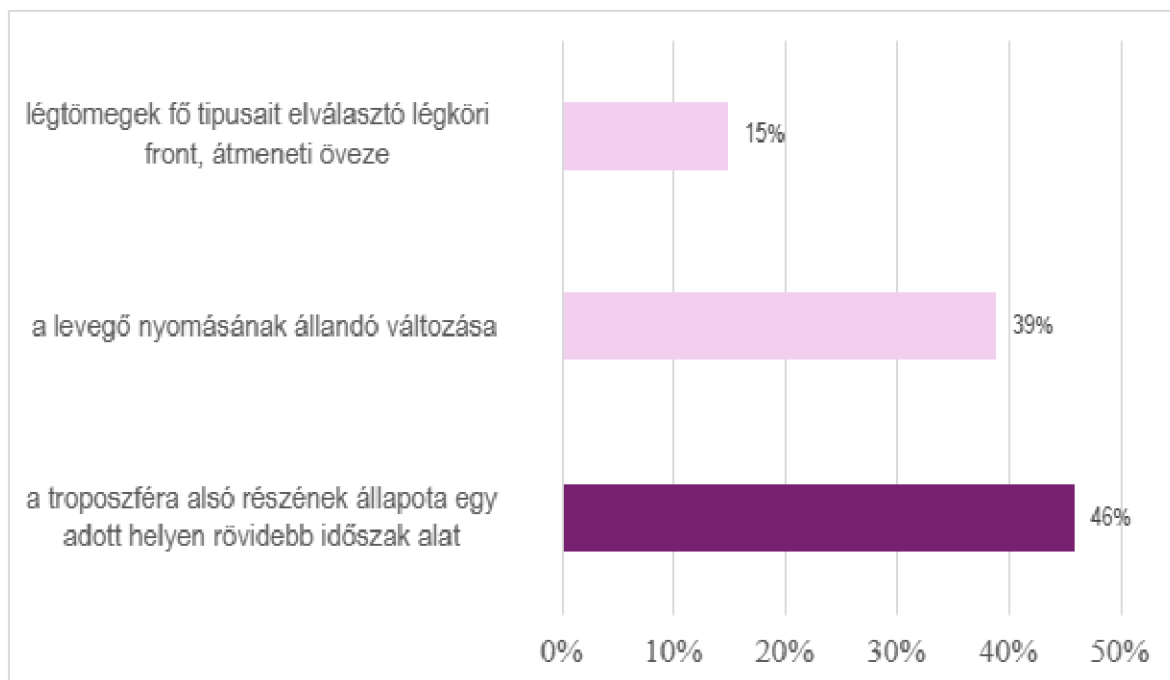
Rákérdeztünk a hó fogalmára is. A lakosok többsége helyesen megválaszolta a kérdésünket (10.ábra).

10. ábra: A hó fogalom meghatározás válaszainak megoszlása

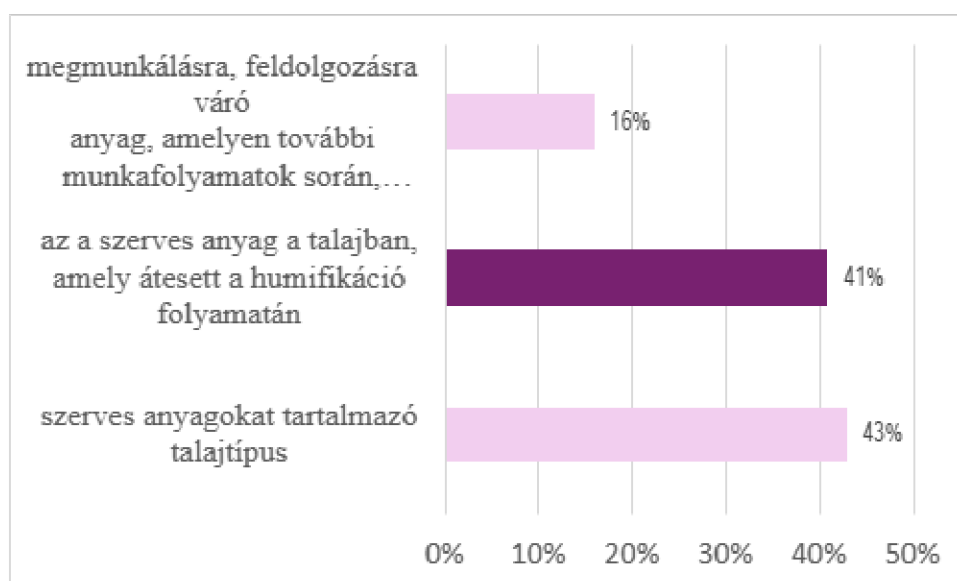
Az utolsó csoportba kerültek azok a fogalmak, ahol a helyes válaszok aránya viszonylag alacsony volt a többi válaszhoz képest. A fogalmak a következők: időjárás, humusz és a földrajz.

Rákérdeztünk az időjárás fogalmára is. A válaszadók 46% válaszolt helyesen. 39%-a úgy gondolta, hogy a helyes válasz a: a levegő nyomásának állandó változása, a maradék 15% úgy gondolta, hogy a helyes válasz: a légtömegek fő típusait elválasztó légkörifront, átmeneti övezet (11.ábra).

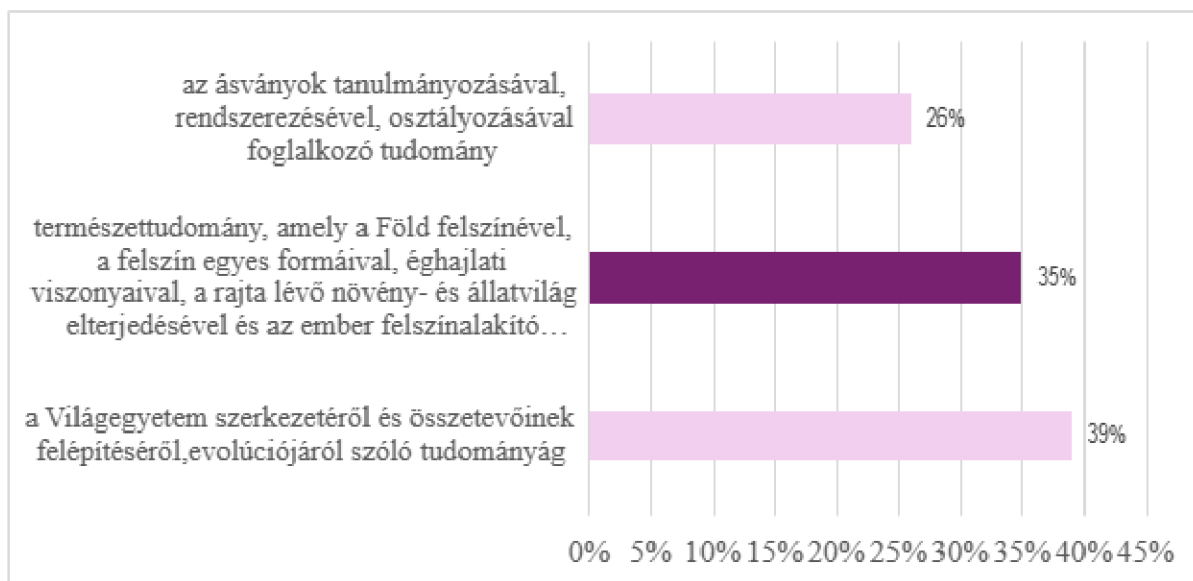
11.ábra: Az időjárás fogalom meghatározás válaszainak aránya a lekérdezettek körében

Rákérdeztünk a humusz fogalmára is (12.ábra). A válaszadók 41% -a tudta a helyes választ. 16 % jelölte a (megmunkálásra, feldolgozásra váróanyag, amelyen továbbimunkafolyamatok során, általában másanyagokkal együtt lesz késztermék) választ.

12. ábra: A humusz fogalomra érkezett válaszok eloszlása

Csoportosításunk utolsó tagjára a földrajz fogalmára is rákérdeztünk, A lakosok itt adták a legkevesebb helyes választ, csupán a lakosok 35%-a tudta a helyes választ. A lakosok több mint fele, azaz 65%-a helytelenül válaszolt (13.ábra).

13.ábra: A földrajz fogalomra érkezett legkevesebb helyes válasz

Most pedig lássuk, hogyan oszlottak meg lakosok válaszaik fordított esetben, amikor is mi adtuk meg a meghatározásokat a válaszadóknak pedig a helyes fogalmat kellett kiválasztaniuk. Itt is szintén csoportosítottunk.

A legtöbb helyes válasz közül kiemelkedő a Vörös könyv, kráter és sivatag fogalmak. Ezeket a definíciókat tudták a legjobban a lekérdezettek. A Vörös könyv fogalmát csaknem a lakosok teljes aránya tudta 93%, csupán 7%-a válaszolt helytelenül, látható, hogy a rossz válaszok aránya nagyon alacsony (14.ábra).

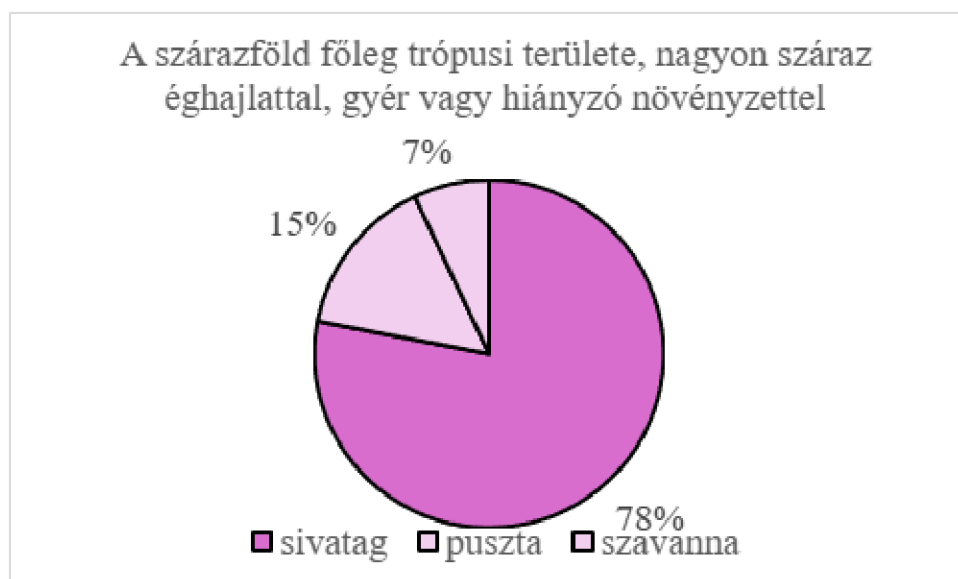
14.ábra: A Vörös könyv fogalom legtöbb helyes válaszainak megoszlása

Rákérdeztünk a kráter fogalom meghatározására is a válaszadók több, mint fele (80%) helyes választ adott, 20%-a adott helytelen válaszokat (15.ábra).

15.ábra: A kráter meghatározásra érkezett legtöbb helyes válasz

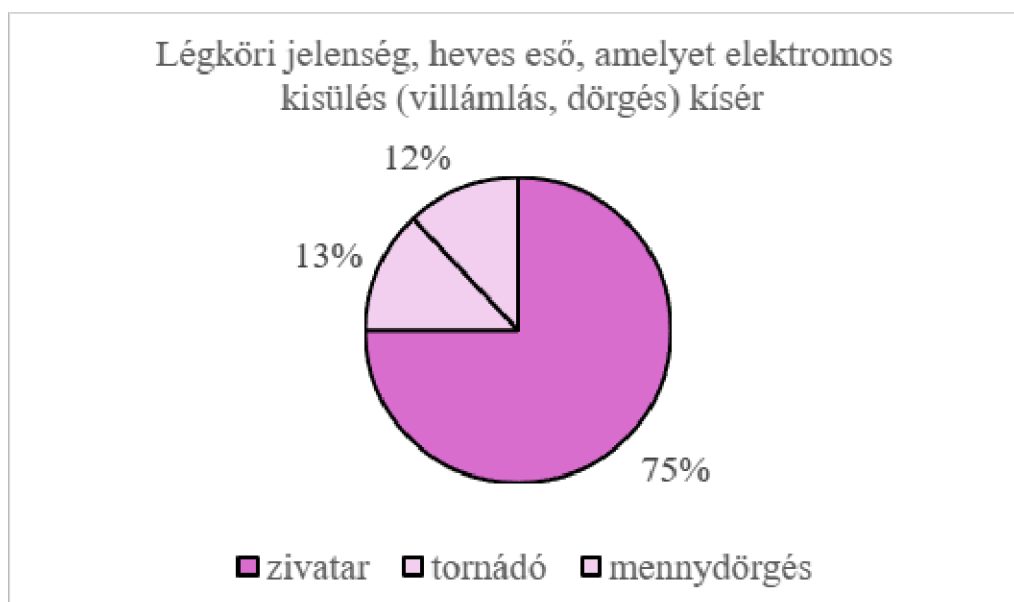
A harmadik kiemelkedő meghatározás a sivatag volt (16.ábra), ugyanis a megkérdezettek 78%-a tudta a helyes választ. Alacsonynak tekinthető a rossz válaszok aránya (22%).

16. ábra: A sivatag meghatározásra érkezett legtöbb helyes válasz aránya

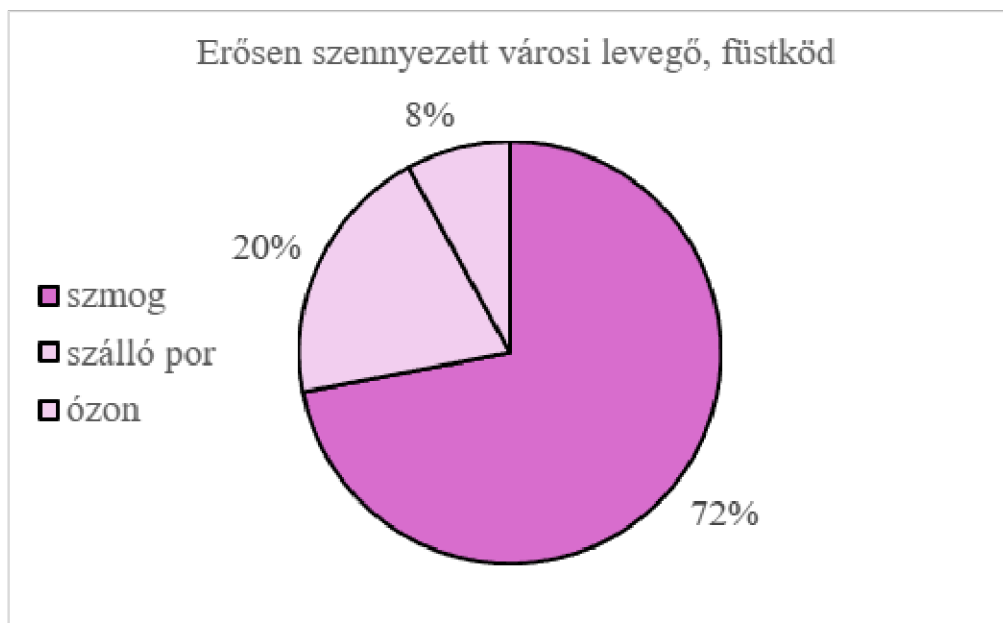
A következő fogalmak a közepes válaszok csoportosításba kerültek. A lakosok 70-75%-a válaszolt helyesen ezekre a fogalmakra: zivatar, szmog és méretarány.

Az ábra is jól mutatja (17.ábra), hogy a válaszadók többsége, azaz 75%-a helyes választ adott és alacsony a helytelen válaszadók száma (12% és 13%).

17. ábra: A zivatar meghatározás helyes válaszainak aránya

Megkérdeztük a lakosok a szmog meghatározásáról is (18.ábra). A lakosok 72%-a helyesen válaszolt, és viszonylag alacsony a helytelen válaszok aránya (20% és 8%).

18.ábra: A szmog meghatározás válaszainak aránya

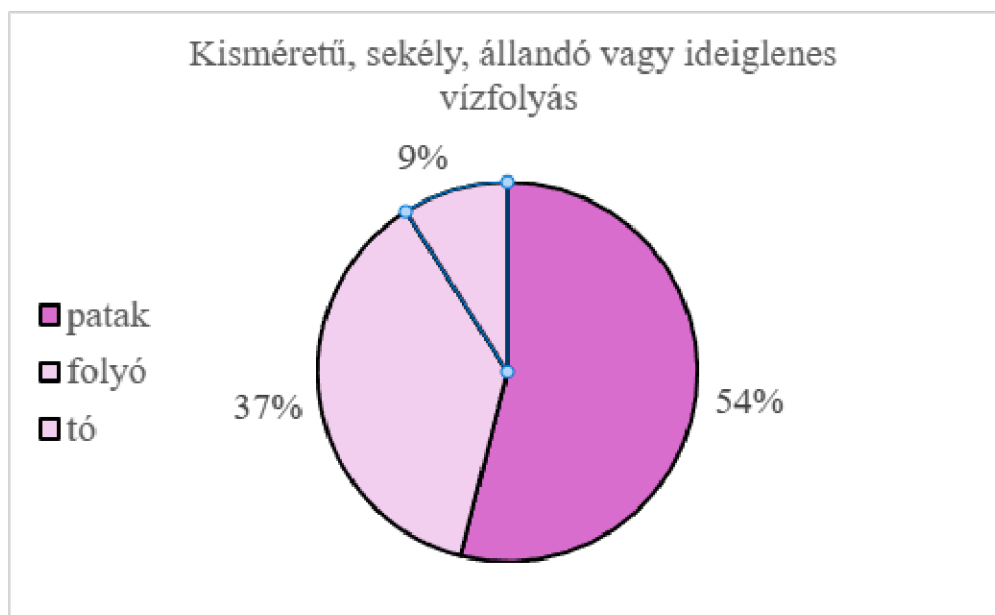
A harmadik meghatározás a méretarány fogalomra vonatkozó volt (19.ábra). A lakosok több, mint fele (71%) tudta a helyes választ. A helytelen válaszok aránya viszonylag alacsonynak tekinthető (27% és 2%).

19.ábra: A méretarány meghatározás válaszainak aránya

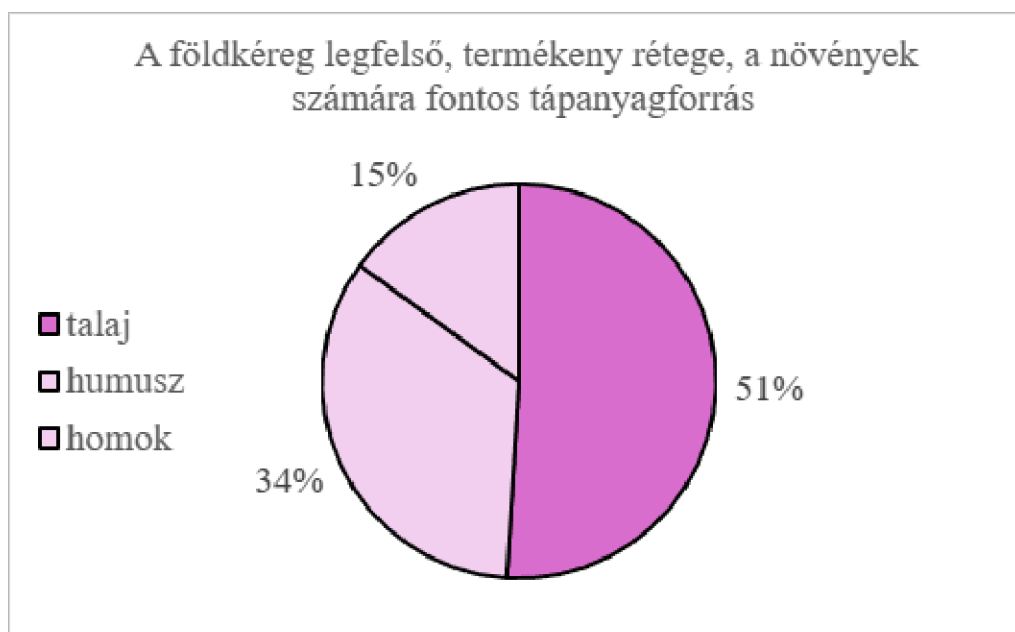
Az alacsony helyes válaszok csoportosításba soroltuk az alábbi fogalmakat, amelyek a: patak, talaj, tenger és óceán.

A patak fogalom meghatározására 54%-a válaszolt helyesen. A helytelen válaszok aránya 46% (20.ábra).

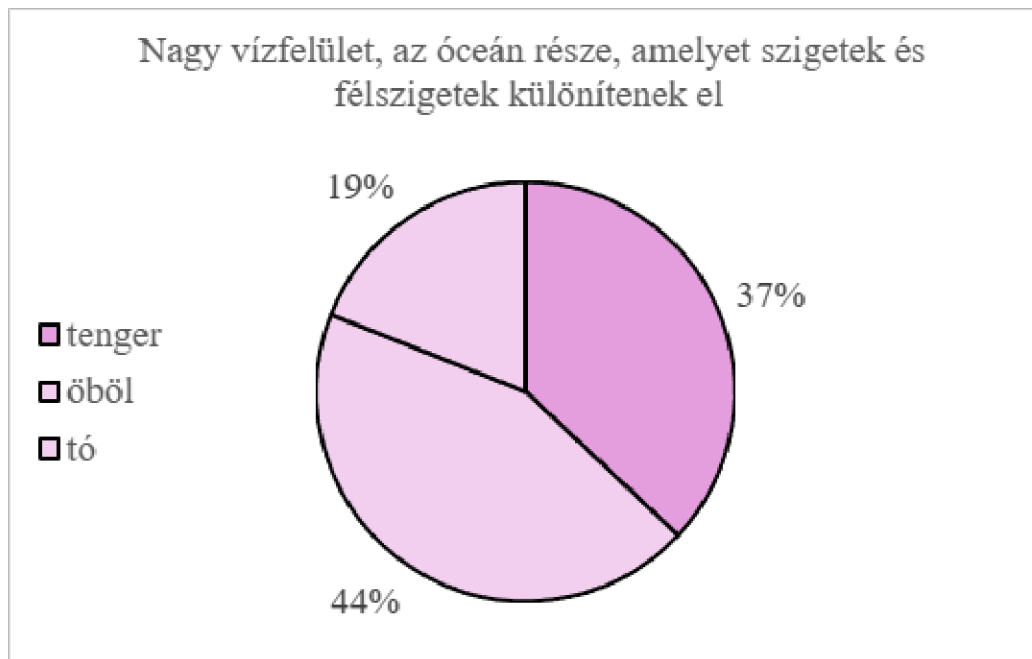
20.ábra: A patak meghatározás helyes válaszainak aránya

Rákérdeztünk mennyire tudják a lakosok a talaj meghatározását. Az eredmény pozitív, de viszont csak 2% eltérés volt a jó és a rossz válaszok között (21.ábra).

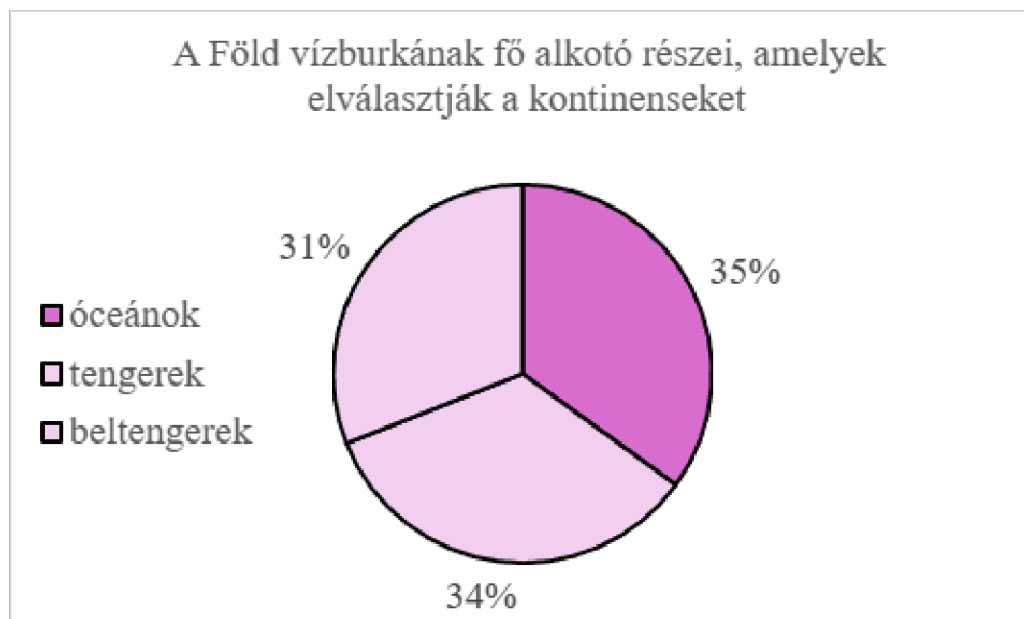
21. ábra: A talaj meghatározás helyes és helytelen válaszainak aránya

A következő meghatározás a tenger volt (22.ábra). A válaszok a következőképpen alakultak: a jó válaszok aránya 37%, viszont a helytelen válaszok aránya magasabb volt (63%).

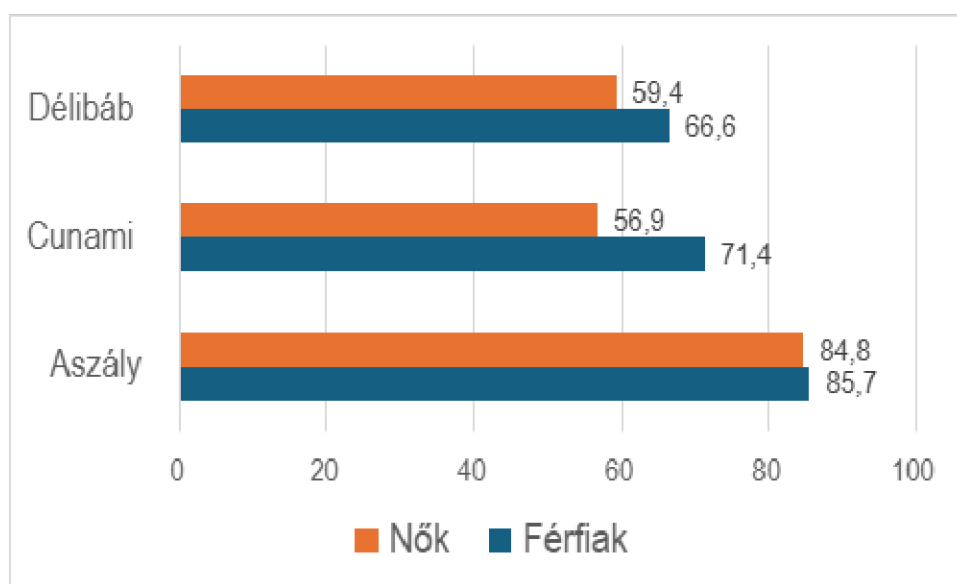
22. ábra: A tenger meghatározás helyes válaszainak aránya

Rákérdeztünk az óceán meghatározására is (23.ábra). A helyes válaszoknak itt volt a legalacsonyabb az aránya, mindössze 35%. A helytelen válaszok aránya jóval magasabb volt (65%).

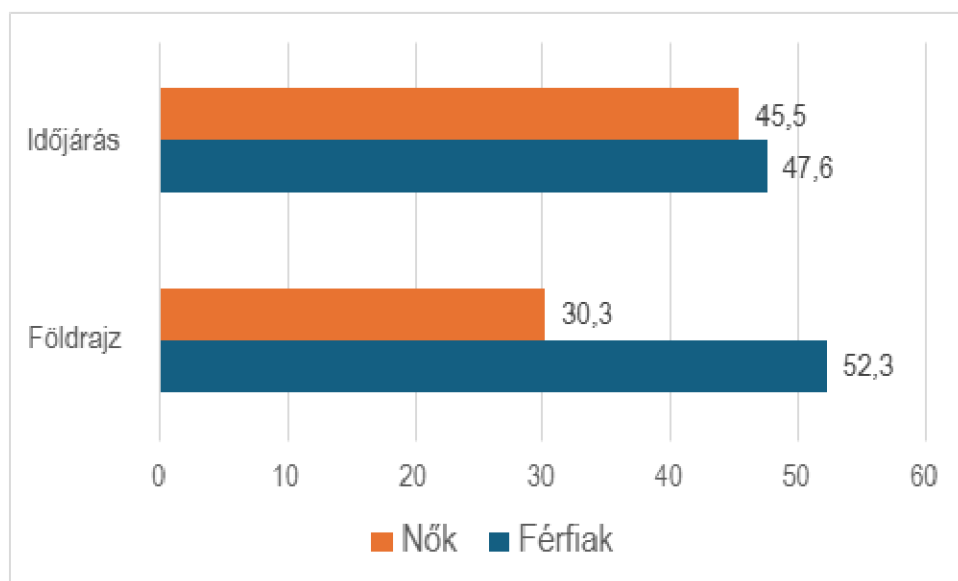
23.ábra: A jó és a rossz válaszok aránya az óceán meghatározás esetében

A következőkben a nemek szerinti eloszlást vizsgáltuk. A nők vagy a férfiak adtak több helyes választ. Elsősorban nézzük meg, hogyan oszlottak meg az eredmények, amikor mi adtuk meg a fogalmat és a helyes meghatározásra kérdeztünk rá (24.ábra). Ennél a csoportnál kiemelkedő volt az aszály, cunami és délribáb fogalmak ismerete. Az árvíz fogalom meghatározásakor a helyes válaszok tekintetében nem volt nagy különbség a nemek között. A nők 84,8%-a tudta a helyes választ, a férfiak száma magasabb volt, 85,7%-uk válaszolt helyesen. A cunami esetében szintén magasabb volt, a férfiak aránya (71,4%), mint a nőké (56,9%). A délribáb esetében a férfiak aránya jóval magasabb volt (66,6%), mint a nőké (59,4%).

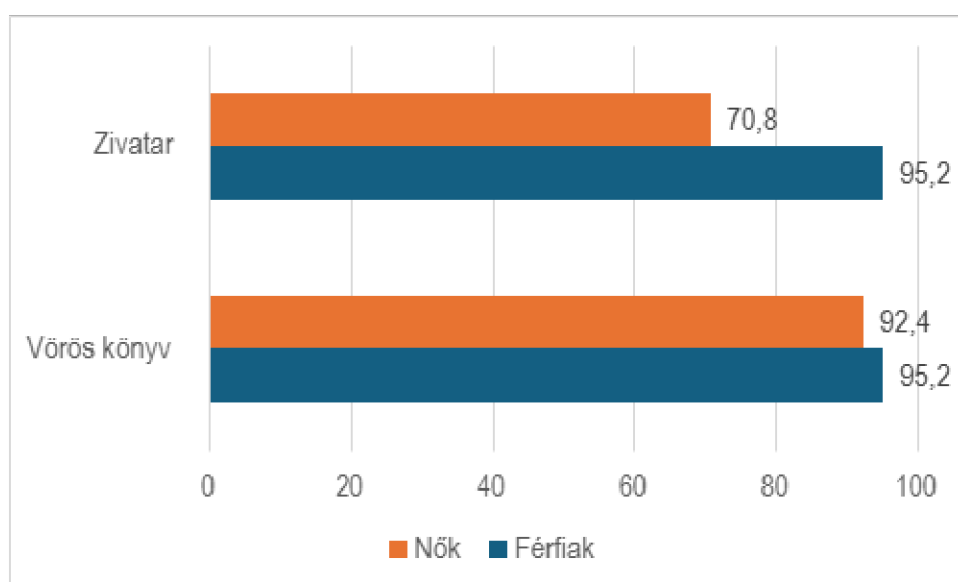
24.ábra: A helyes válaszok nemi megoszlása az aszály, cunami és délribáb fogalmak esetében

A következő kettő fogalomnál: földrajz és időjárás fogalmakra érkezett a legkevesebb helyes válasz (25.ábra). A földrajz meghatározásánál különbségeket figyeltünk meg. A férfiak helyes válaszainak az aránya magasabb volt (52,3%) a nők válaszainak az aránya alacsonyabb volt (30,3%). Az időjárás fogalomnál a nemek közötti különbségek nem nagyok a férfiak aránya 47,6% a nők aránya valamivel alacsonyabb (45,5%).

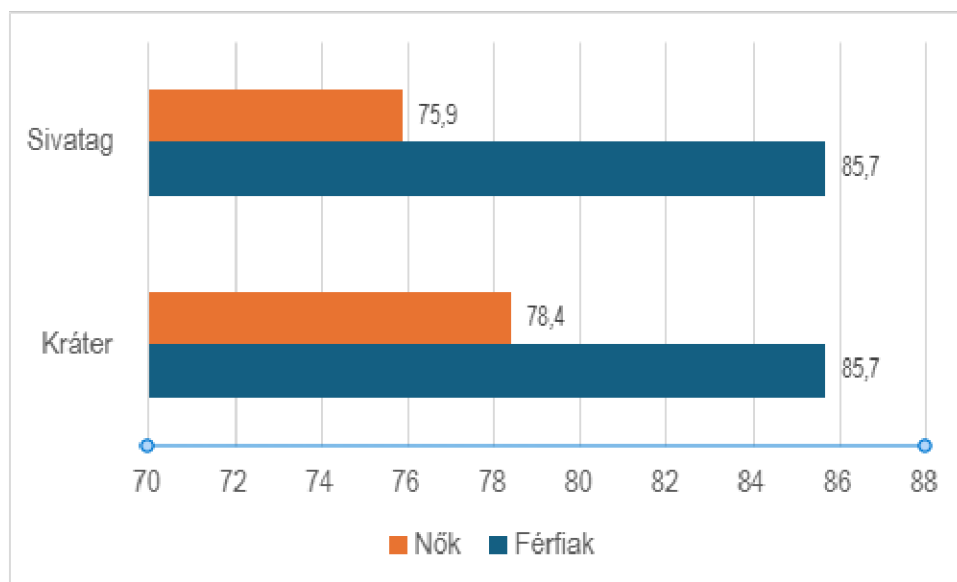
25.ábra: A nemek közötti különbségek az időjárás és földrajz fogalmak esetében

Most nézzük meg, hogyan oszlanak meg az arányok fordított esetben, amikor is mi adtuk meg a meghatározást a lakosoknak pedig a helyes fogalmat kellett kiválasztaniuk (26.ábra). A Vörös könyv fogalomnál a legmagasabbak voltak az arányok mindkét nem esetében. A nők 92,4% a tudta a helyes választ és a férfiak 95,2%-a tudta a helyes választ. A zivatar fogalomnál a férfiak teljesítettek jobban, mint a nők (95,2% és 70,8%).

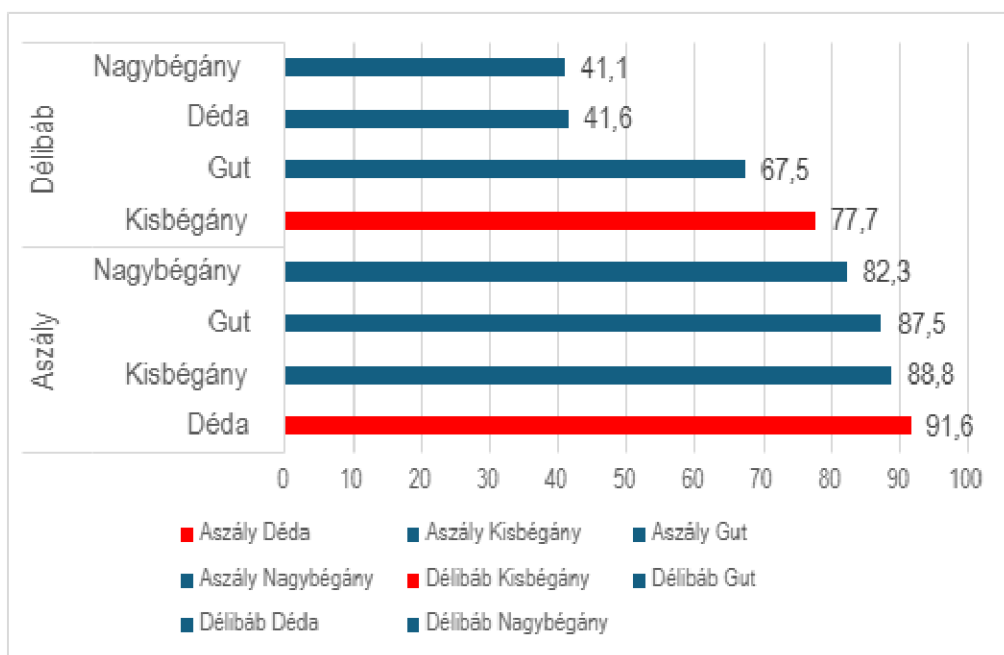
26.ábra: A férfiak legtöbb helyes válaszainak eloszlása a Vörös könyv és zivatar fogalmak esetében

Az alábbi fogalmaknál a férfiak helyes válaszainak az aránya volt magas. Különbségeket is fellelhet fedezni. A kráter fogalom esetében a férfiak aránya 85,7%, a nők aránya 78,4%. A sivatag fogalomnál szintén magasabb a férfiak aránya 85,7 a nőké alacsonyabb 75,9%.

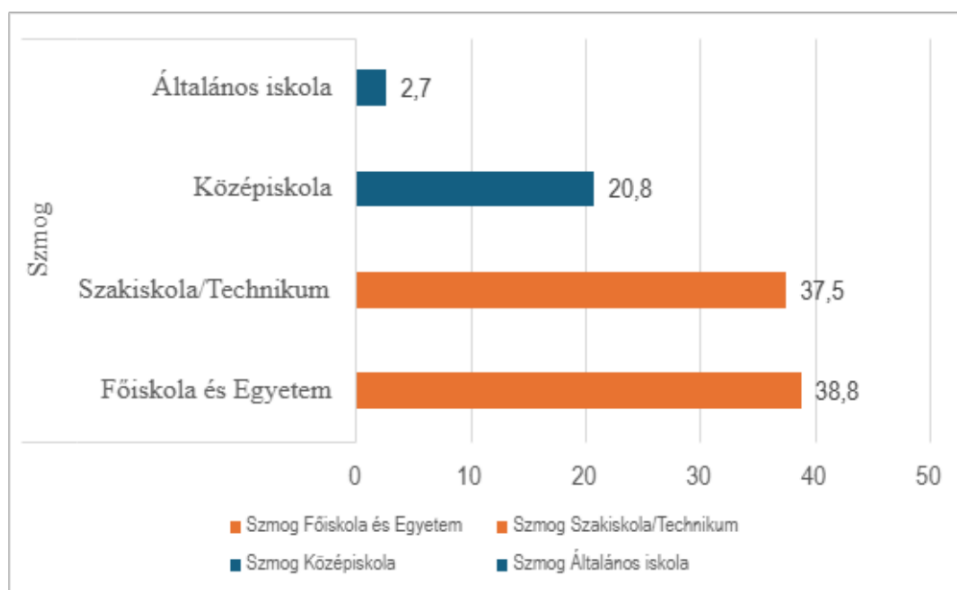
27. ábra: A férfiak helyes válaszainak az aránya a kráter és sivatag fogalmak esetében

A következőkben a lakhely szerinti megoszlást vizsgáltuk meg. Az eredmények a következők. Az aszály fogalom esetében a legtöbb helyes választ a dédai lakosok adták (91,6%). Magas az aránya a kisbégányi lakosoknak és a guti lakosoknak (88,8% és 87,5%) a különbségek nem nagyok. Viszonylag magasnak tekinthető még a nagybégányi lakosok száma is (28.ábra). A délibáb fogalom esetében teljesen más eredmények születtek. A legtöbb helyes választ itt a kisbégányi lakosok adták (77,7%). Helyes választ adtak még kisebb különbséggel a guti lakosok is (67,5). Az legalacsonyabb válaszok pedig a dédai és a nagybégányi lakosoknál figyelhetőek meg (41,6% és 41,1%), ezek az eredmények jóval elmaradnak a kisbégányi és a guti lakosok eredményeitől (28.ábra).

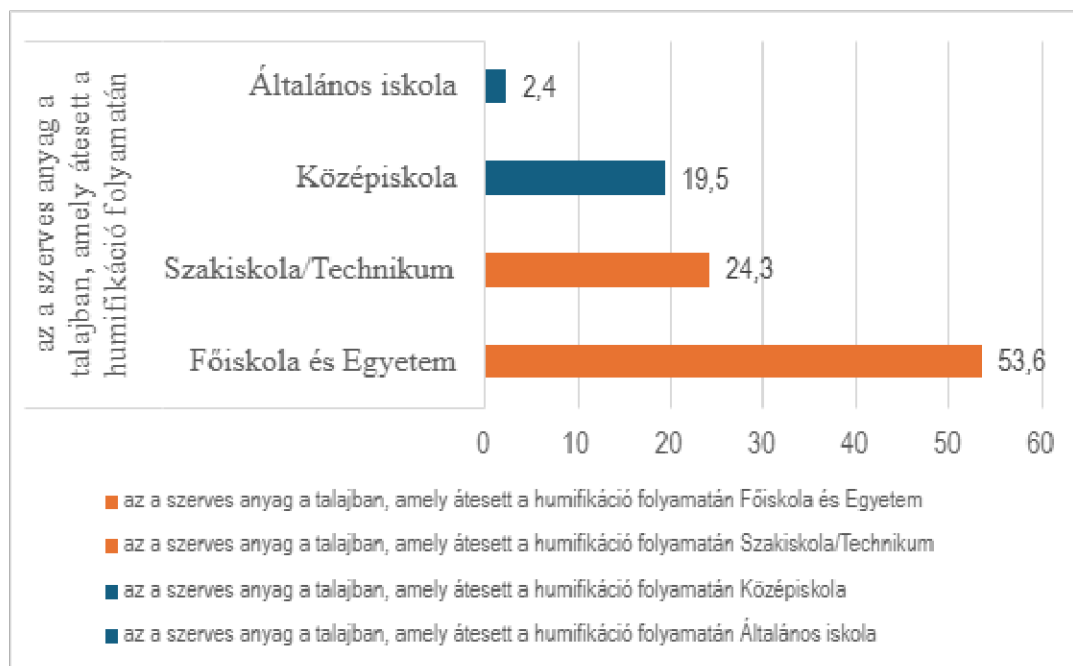
28. ábra: Lakhely szerinti megoszlás

A következőkben a végzettség szerint vizsgáltuk az adatok megoszlását (29.ábra). A lakosok végzettségét tekintve magas volt a szakiskola/technikum aránya, és szintén magas volt a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya (76,3%). A felsőfokú végzettséggel rendelkezők sokkal jobban tudták a fogalom meghatározását, mint a középiskolai és általános iskolai végzettséggel rendelkezők (23,5%).

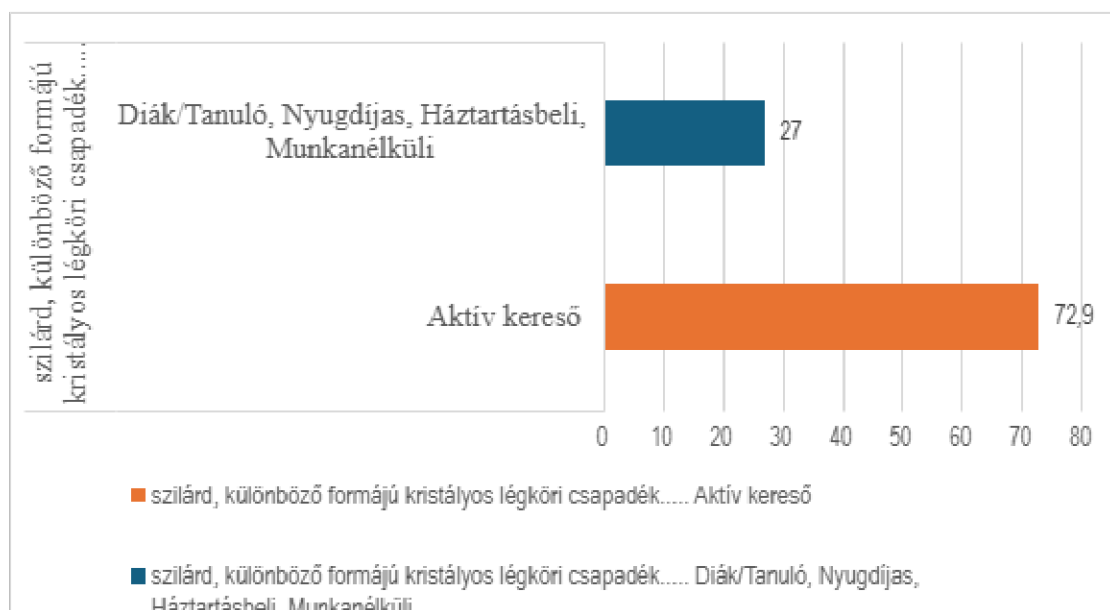
29. ábra: Végzettség szerinti eloszlás

Az ábrán is jól látható, hogy amikor mi adtuk meg a meghatározást és fogalmat kellett kiválasztani a lakosoknak itt is szintén magas volt a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya, mint a középiskolai és általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya (30.ábra).

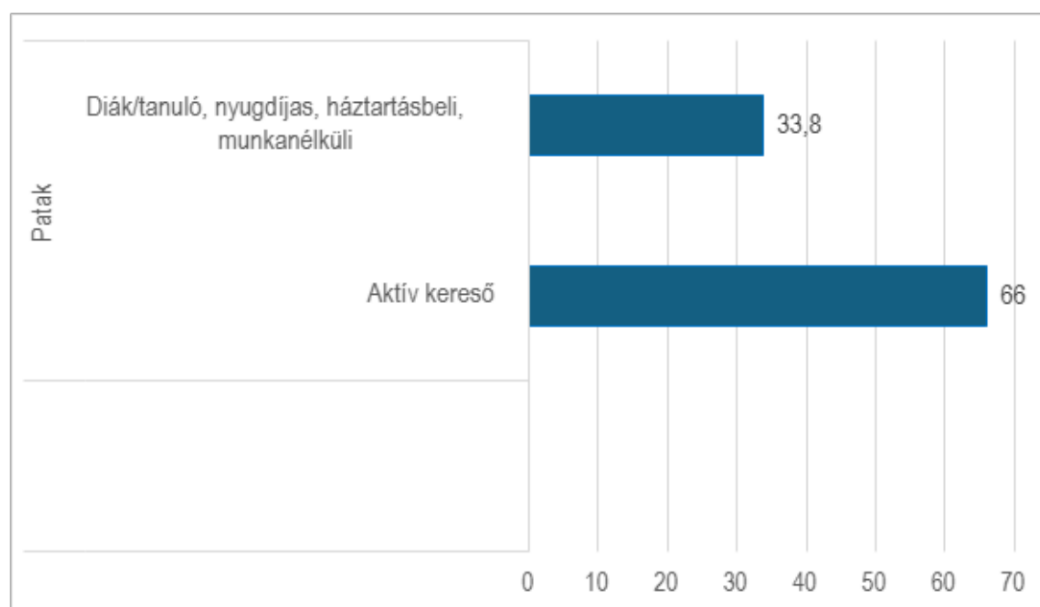
30. ábra: A felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya

Foglalkozás szerint is megnéztük, hogyan oszlanak meg az eredmények. Az aktív keresőket vetettük össze a többi foglalkozási csoporttal. Elsősorban nézzük meg, hogyan oszlottak meg a kapott eredmények, amikor is mi adtuk meg a meghatározást, a kistérség lakosainak pedig a helyes definíciót kellett kiválasztani. Az ábrán is jól látható, hogy magasabb arányban voltak az aktív keresők (31.ábra).

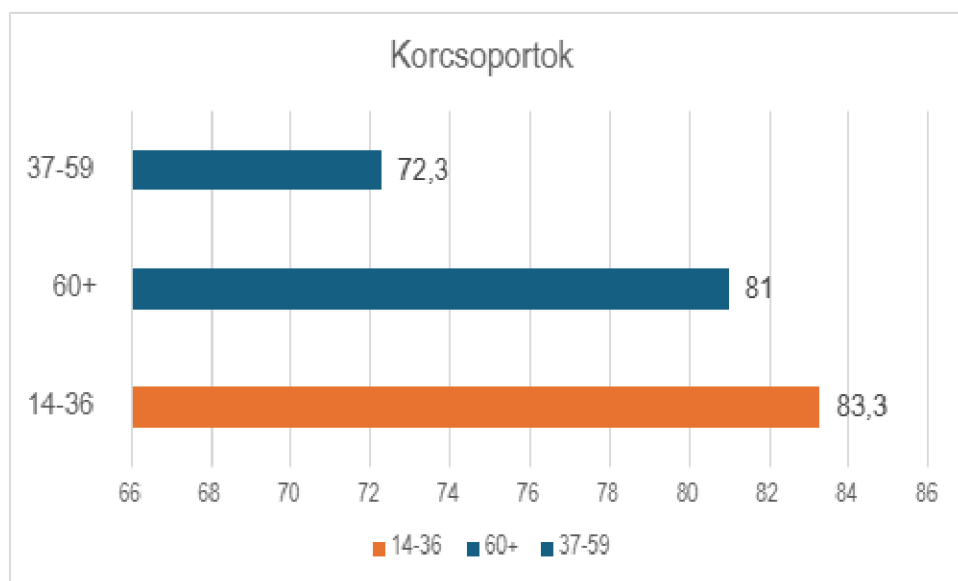
31. ábra: Az aktív keresők aránya

Fordított esetben is, amikor is mi adtuk meg a meghatározásokat és a fogalomra kérdeztünk rá szintén az aktív keresők aránya volt magasabb (66%).

32. ábra: Az aktív keresők aránya

Korcsoportok szerint is megvizsgáltuk az eredményeket. Három korcsoportot alkottunk (14-36, 37-59, 60+). A sivatag fogalom esetében a legmagasabb aránya a fiataloknak van (83,3%). Őket követik az időskorúak, de nem nagy különbséggel (81%). A sort pedig a középkorúak aránya zárja 72,3%-al (33. ábra).

33.ábra: Korcsoporthok szerinti megoszlás a sivatag fogalom esetében

5. ISKOLAI TERMÉSZETFÖLDRAJZI FOGALMAK ALKALMAZÁSA FÖLDARJZ SZAKKÖR KERETEIN BELÜL

A földrajz szakkör remek lehetőség a diákok számára arra, hogy mélyebb ismereteket szerezzenek a földrajz különböző területeiről és gyakorolják az elméleti tudást gyakorlatban alkalmazni. Egy jól felépített földrajz szakköri foglalkozás számos érdekes és interaktív tevékenységet kínálhat a résztvevőknek.

A szakkörök lehetőséget biztosítanak arra, hogy mélyebben elmerüljenek a tanulók egy témakörrel kapcsolatban, amit a földrajz órákon esetleg nem sikerült részletesen átvenni. Továbbá a tanárnak is lehetőséget biztosít, hogy a diákokkal egyenként is tudjon foglalkozni, felmérve ezzel a tanulók érdeklődési köreit és nem utolsósorban tudásszintjükkel is jobban tisztában lesz. Kinek mi az erőssége, milyen témakörök érdeklik.

Pályaorientáció szempontjából is előnyös, hiszen a tanulók rálátást kaphatnak a földrajz tanárok mindennapjaiban, szembesülhetnek az előnyökkel és hátrányokkal a szakma kapcsán.

Közösségi élményekkel is gazdagodhatnak a tanulók. Megtanulhatják hogyan kell egy csoportban dolgozni. Barátokat tudnak szerezni kapcsolatokat kialakítani. Fejlődnek a készségeik. Megismerkednek egyéb eszközökkel is: GPS, GIS programokkal, Open Street Map.

Óravázlat szakköri foglalkozáshoz

A szakköri foglalkozás helye, ideje: Guti Gimnázium 2024. szeptember 12

A szakköri foglalkozást vezető: Peres Nikolett

Osztályok: vegyes csoport (6-7. osztály)

A szakköri foglalkozás témája: Aszály és cunami

A szakköri foglalkozás célja:

- oktatási: Az aszály és a cunami fogalmainak mélyebb megértése, valamint ezek a természeti jelenségek hatásainak és következményeinek megismerése.
- képzési: A tanulók alkalmazni tudják a fogalmakat különböző jelenségek vagy folyamatok magyarázatában

Szemléltető eszközök: tankönyv, vetítő, számítógép, térképek, atlaszok

Szakköri foglalkozás menete:

Szerkezeti elem	Tartalmi rész	Eszközök	Idő
I.	Szervezés Köszönés: a tanár az osztályba lépve napszaknak megfelelően köszön a tanulóknak, „Jó napot (Jó reggelt) kívánok!”, válaszul az osztály tanulói is köszönnek a tanárnak, „Jó napot (Jó reggelt) kívánunk!” - A tanár létszám ellenőrzést tart.		4 perc
II.	Aktualizálás: A mai foglalkozáson az aszály és a cunami fogalmakról fogunk részletesebben beszélni. Elsőként mind a kettő fogalomról megnézünk egy rövidebb dokumentumfilmet majd		4 perc

	megbeszéljük ki milyen információval gazdagodott a látottak során.		
III.	Csoportos megbeszélés 1. Mi az aszály és milyen kialakulási tényezői vannak. Hogyan hatnak a talajra és az élőlényekre. Milyen megoldásokat lehet alkalmazni az aszály megelőzésére? 2. Mi a cunami és milyen kialakulási tényezői vannak. Hol fordul elő a leginkább? A cunami milyen káros következményeket tud okozni az emberiség és a környezet számára? Összefoglalásként: Kahoot kvíz az aszályról és a cunami fogalmakról, a dokumentumfilmekben elhangzottak alapján.	Laptop, papír, toll	50 perc
IV.	Házi feladat! Egy rövid prezentációt készíteni az órán elhangzottak információk alapján.		2 perc

KÖVETKEZTETÉSEK

A kutatás elvégzése során arra a következtetésre jutottunk, hogy a válaszadók földrajzi ismeretei vegyes képet mutatnak. Bár a legtöbben rendelkeznek felsőfokú végzettséggel és aktív keresők a földrajzi fogalmak meghatározása terén azonban igen jelentős különbségek figyelhetők meg:

- Az egyetemi diplomával rendelkezők aránya magas (38%)
- A magasabb végzettségűek sokkal több helyes választ adtak, mint az alacsonyabb végzettségűek (49,4%)
- Az aszály, cunami, jég és delibáb fogalmakat tudták a legtöbben, a földrajz fogalmat a legkevésbé
- Sokkal több helyes válasz érkezett amikor mi adtuk meg a meghatározásokat és a fogalmakra kérdeztünk rá
- A Vörös Könyv volt a legismertebb (93%)
- A nők aránya magasabb volt, mint a férfiak aránya
- A legtöbb esetben a férfiak több helyes választ adtak, mint a nők
- Az óceán, délibáb, méretarány fogalmakat jobban ismerik a nők
- Korcsoport szerint nincsenek nagy különbségek, vannak fogalmak, amit a fiatalok, középkorúak és az idősebbek tudtak jobban

ÖSSZEGZÉS

A szakdolgozat témája az Iskolai természetföldrajzi fogalmak vizsgálata volt a Nagybégányi kistérség lakosainak a körében. A kutatás egy kérdőíves felmérésen alapszik.

Témaválasztásunkat az indokolja, hogy mint gyakorló pedagógus nap mint nap szembesülök a környezetemben levő emberek földrajzi fogalmak ismeretével kapcsolatos bizonytalanságaival. A földrajzi fogalmakkal, folyamatokkal és sok esetben a helyszínekkel is problémáik adódnak. Sokaknál a tájékozódás és navigáció is szintén nehézségeket okoz. Tehát a fent említett információk tükrében, gondoltam szükségességét, hogy a témával foglalkozzam. A felmérés során tisztább képet kaptunk arról, hogy a kistérség lakosai milyen általános földrajzi tudással rendelkeznek és miképpen viszonyulnak a földrajzhoz.

A válaszadók több mint egyharmada (38%) rendelkezik egyetemi diplomával, és a többség a gazdaságilag aktív népességhez tartozik (64%). Ahol definíciókat adtunk meg és kerestük a vonatkozó fogalmakat, ott négy olyan fogalom emelkedett ki, amelyekre a lakosok 60-85%-a tudta a helyes választ. Ezek a következők: aszály, cunami, jég és délibáb. A legkevésbé ismert volt a földrajz definíciója - mindössze 35% válaszolt helyesen. A második esetben, amikor mi adtuk meg a meghatározást, és ki kellett választani a helyes fogalmat, a helyes válaszok aránya elérte a 70-90%-ot, ami jóval magasabb, mint az előző változatban. A Vörös Könyv bizonyult a legismertebbnek (93%), és az óceán esetében volt a legtöbb hiba (a helyes válaszok 35%-a).

A válaszadók között a nők aránya magasabb volt, mint a férfiaké (79% és 21%). Az eredmények azt mutatták, hogy a férfiak nagyobb valószínűséggel tudták a helyes válaszokat: az ilyen válaszok aránya közöttük átlagosan 67,1%, a nők között 58,2% volt. Ugyanakkor néhány fogalmat, mint például az óceán, a délibáb és a méretarány, a nők jobban ismertek.

A földrajzi fogalmak ismeretében korcsoportonként nem találtunk jelentős különbségeket: egyes fogalmakat a fiatalok (hegy, délibáb), másokat a középkorú válaszadók (cunami, időjárás), és néhányat az idősebbek (például jég) ismertek jobban. A magasabb iskolai végzettségűek, ahogyan az várható volt, jobban ismerik a fizikai és földrajzi terminológiát: a helyes válaszok aránya közöttük 63,2%, míg a többi kategóriában 49,4%.

IRODALOMJEGYZÉK

1. Bíró István 1976: A földrajzi fogalomalkotás logikai műveletei In: Módszertani Közlemények 16. évfolyam 5. Eger. 16-23 pp
2. Dobos Anna – Homoki Erika–Sütő László 2009: Kérdőíves vizsgálat a földrajzi ismeretek mindennapi használatáról országos szinten és az Egri környezettan hallgatók körében. Eger: Eszterházy Károly Főiskola nyomda
3. Filep–Kozák 1994 Geológiai ismeretek a hazai közoktatásban In: Iskolakultúra (4) 14 48-55 pp
4. Makádi Marianna 2020 A földrajztanítás módszertana. Egyetemi jegyzet ELTE TTK
5. Makádi–Horváth 2011: A Földrajz és a Természettudományok In: Földrajzi Közlemények, Budapest 135. 2 179-184 pp
6. Molnár D. István: 2021: Kárpátalja lakosságának területi eloszlása az újonnan kialakított közigazgatási rendszer tükrében. Társadalomtudományi tanulmányok. A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Lehoczky Tivadar Társadalomtudományi Kutatóközpontjának tanulmánykötete. P 348. II. RF KMF – „RIK-U” Kft. Beregszász–Ungvár
7. Nagy–Varga Zsolt 2021: Kommunikációfejlesztés a középiskolás diákok körében. Definíció alkotási stratégiák, Akadémia kiadó, Budapest 2019
8. Sárfalvi Béla –Pécsi Márton 1973: A földrajz szerepe a közművelődésben In: Földrajzi Közlemények 97 (1) 90-92 pp
9. Seres Zoltán 2015: A földrajz és a történelem tantárgyak kapcsolata a köznevelési rendszer 7-10 évfolyamain. Eötvös Loránd Tudományegyetem TTK FFI Földrajz szakmódszertani csoport
10. Szuprenko Oleg 2013: A Beregszász járás építészeti, történelmi és természeti értékei. “Tiszta Bereg” Szociális-Ökológiai Civil Szervezet
11. Tátra Patrik–Molnár József–Kovály Katalin–Erőss Ágnes 2019: A kárpátaljai magyarok lélekszáma és a népesedésüket befolyásoló tényezők a SUMMA 2017 felmérés alapján. In: Kisebbségi szemle III. Évfolyam 3. szám. Nemzetpolitikai Kutatóintézet. Budapest: Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt.

Internetes források:

1. <https://kossuthgimn.unideb.hu/> letöltés dátuma: 02.11.2024

2. [Беликобийганська сільська громада — Вікіпедія \(wikipedia.org\)](#)
letöltés dátuma: 12.09.2023
3. [Követelmenyelemek_tanitasi.pdf \(elte.hu\)](#) letöltés dátuma 04. 26. 2024
4. [IZSÁK TIBOR: TERMÉSZETFÖLDRAJZI FOGALMAK SZÓTÁRA \(oszk.hu\)](#)
5. [2021_1_majdakormegyunk.pdf \(mtak.hu\)](#) letöltés dátuma : 04. 16. 2024

MELLÉKLETEK

Kérdőív

a természetföldrajzi fogalmak ismeretének vizsgálatára

Tisztelt Kitöltő!

Peres Nikolett vagyok, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola IV. évfolyamos földrajz szakos hallgatója. Szakdolgozatom keretein belül a természetföldrajzi fogalmak ismeretét vizsgálom a Nagybégányi kistérség lakosai körében kérdőíves felmérés segítségével. A kérdőív név nélküli, nem sérti a személyi jogokat, az adatokat csak a kutatásomhoz szükséges statisztikai összesítések készítéséhez használom fel. Kérem, a kérdőív kérdéseire adott válaszaival járuljon hozzá a szakdolgozatom sikerességéhez.

1. Neme?

- Férfi
- Nő

2. Életkora?

.....

3. Családi állapota?

- Nőtlen/Hajadon
- Házas
- Elvált
- Özvegy
- Élettársi kapcsolatban él

4. Legmagasabb iskolai végzettsége?

- Általános iskola
- Középiskola
- Szakiskola/Technikum
- Főiskola
- Egyetem

5. Mi az Ön lakhelye?

- Nagybégány
- Kisbégány
- Asztély
- Gut
- Déda
- Macsola
- Hunyadi

6. Milyen foglalkozási csoportba sorolná magát?

- Aktív kereső

- Diák/Tanuló
- Háztartásbeli
- Munkánélküli
- Nyugdíjas
- Egyéb

Az alábbi fogalmakhoz párosítson meghatározást!

1. Az aszály –
 - a. hosszantartó, száraz, csapadékmentes időszak.
 - b. a tengerjárás alacsony vízszintű fázisa.
 - c. a Világóceán szintjének emelkedése a Nap, a Hold tömegvonzásának és a Föld–Hold rendszer közös tömegközpontra való keringéséből adódó centrifugális erő hatására.
2. Az árvíz –
 - a. a tavaszi hóolvadás és a csapadék következtében felgyülemlett víz a mezőgazdasági földeken, réteken, legelőkön.
 - b. a folyók vízszintjének nagymértékű emelkedése, többnyire az év ugyanazon évszakában, tartós esőzések vagy olvadó hó hatására.
 - c. a felszíni vizek mozgása a nehézségi erő hatására.
3. A cunami –
 - a. tengeri hullámok, amelyek víz alatti földrengések nyomán keletkeznek.
 - b. a vízfelszín szél által előidézett mozgása.
 - c. a tenger hullámozásának felerősödése a meredek part mentén.
4. A délibáb –
 - a. fénytörési jelenség a sivatagokban és síkságokon, ahol meleg napokon, a látóhatár közelében, a felszíni tárgyak visszatükröződnek
 - b. a légkörben keletkező optikai jelenség, amelyet a vízcseppeken megtörő napsugarak idéznek elő
 - c. forró, száraz éghajlat kevés csapadékkal az év folyamán
5. A földrajz –
 - a. a Világegyetem szerkezetéről és összetevőinek felépítéséről, evolúciójáról szóló tudományág
 - b. az ásványok tanulmányozásával, rendszerezésével, osztályozásával foglalkozó tudomány
 - c. természettudomány, amely a Föld felszínével, a felszín egyes formáival, éghajlati viszonyaival, a rajta lévő növény- és állatvilág elterjedésével és az ember felszínalakító tevékenységével foglalkozik.
6. A hegy –
 - a. földfelszín kiemelkedése, amelynek viszonylagos magassága meghaladja a 200 méter.
 - b. a földfelszín nagy területű kiemelkedéseinek rendszere gerinckkel, völgyekkel, csúcsokkal.
 - c. olyan terület, amelynek abszolút magassága 200–500 méter.
7. A hó –

- a. apró jégkristályokból álló csapadék; éjszakai lehűléskor a kicsapódott pára (harmat) megfagyásakor keletkezik.
- b. szilárd, különböző formájú kristályos légköri csapadék; az év fagypont alatti időszakában keletkezik.
- c. a légkörből hulló vegyes halmazállapotú nyári csapadék, amely 5 mm-nél nagyobb jégmagvakat tartalmaz.
- 8. A humusz –
 - a. szerves anyagokat tartalmazó talajtípus.
 - b. az a szerves anyag a talajban, amely átesett a humifikáció folyamatán.
 - c. megmunkálásra, feldolgozásra váró anyag, amelyen további munkafolyamatok során, általában más anyagokkal együtt lesz késztermék.
- 9. Az időjárás –
 - a. a troposzféra alsó részének állapota egy adott helyen rövidebb időszak alatt.
 - b. a levegő nyomásának állandó változása.
 - c. légtömegek fő típusait elválasztó légköri front, átmeneti övezet.
- 10. A jég –
 - a. szilárd halmazállapotú víz.
 - b. a hőmérséklet lesüllyedése fagypont (0°C) alá.
 - c. az anyag átalakulása folyékony halmazállapotból gáznemű állapotba.

Az alábbi meghatározásokhoz párosítson fogalmat!

- 1. Tölcsér alakú mélyedés a vulkánok tetején
 - a. kőzet
 - b. kráter
 - c. csésze
- 2. Törtszám, amely azt mutatja, milyen mértékű a kicsinyítés a méretek ábrázolásánál a térképen a valósághoz viszonyítva
 - a. skála
 - b. méretarány
 - c. kartográfia
- 3. A Föld vízburkának fő alkotó részei, amelyek elválasztják a kontinenseket
 - a. beltengerek
 - b. tengerek
 - c. óceánok
- 4. Kisméretű, sekély, állandó vagy ideiglenes vízfolyás
 - a. folyó
 - b. patak
 - c. tó
- 5. A szárazföld főleg trópusi területe, nagyon száraz éghajlattal, gyér vagy hiányzó növényzettel
 - a. sivatag
 - b. puszta

- c. szavanna
- 6. Erősen szennyezett városi levegő, füstköd
 - a. szmog
 - b. szálló por
 - c. ózon
- 7. A földkéreg legfelső, termékeny rétege, a növények számára fontos tápanyagforrás
 - a. humusz
 - b. talaj
 - c. homok
- 8. Nagy vízfelület, az óceán része, amelyet szigetek és félszigetek különítenek el
 - a. öböl
 - b. tenger
 - c. tó
- 9. Ritka és a kihalás szélén lévő állatok és növények nevének gyűjteménye, amely tartalmazza ezek alapadatait
 - a. Vörös Könyv
 - b. Zöld Könyv
 - c. Állattani Közlemények
- 10. Légköri jelenség, heves eső, amelyet elektromos kisülés (villámlás, dörgés) kísér
 - a. zivatar
 - b. tornádó
 - c. mennydörgés

Köszönöm szépen a segítséget!

ÁBRÁK JEGYZÉKE

1. ábra: A Nagybégányi kistérség
2. ábra: A lekérdezettek életkori összetétele
3. ábra: A válaszadók családi állapot szerinti összetétele
4. ábra: A lekérdezettek iskolai végzettség szerinti összetétele
5. ábra: A lekérdezettek foglalkozás szerinti megoszlása
6. ábra: 6. ábra: A délibáb és az aszály fogalma meghatározásainak megoszlása a lekérdezettek körében
7. ábra: A délibáb és a cunami fogalma meghatározásainak az aránya a lekérdezettek körében
8. ábra: A hegy fogalom meghatározás válaszainak aránya
9. ábra: Az árvíz fogalom meghatározás válaszainak aránya
10. ábra: A hó fogalom meghatározás válaszainak megoszlása
11. ábra: Az időjárás fogalom meghatározás válaszainak aránya a lekérdezettek körében
12. ábra: A humusz fogalomra érkezett válaszok eloszlása
13. ábra: A földrajz fogalomra érkezett legkevesebb helyes válasz
14. ábra: A Vörös könyv fogalom legtöbb helyes válaszainak megoszlása
15. ábra: A kráter meghatározásra érkezett legtöbb helyes válasz
16. ábra: A sivatag meghatározásra érkezett legtöbb helyes válasz aránya
17. ábra: A zivatar meghatározás helyes válaszainak aránya
18. ábra: A szmog meghatározás válaszainak aránya
19. ábra: A méretarány meghatározás válaszainak aránya
20. ábra: A patak meghatározás helyes válaszainak arány
21. ábra: A talaj meghatározás helyes és helytelen válaszainak aránya
22. ábra: A tenger meghatározás helyes válaszainak aránya
23. ábra: A jó és a rossz válaszok aránya az óceán meghatározás esetében
24. ábra: A helyes válaszok nemi megoszlása az aszály, cunami és délibáb fogalmak esetében
25. ábra: A nemek közötti különbségek az időjárás és földrajz fogalmak esetében
26. ábra: A férfiak legtöbb helyes válaszainak eloszlása a Vörös könyv és zivatar fogalmak esetében
27. ábra: A férfiak helyes válaszainak az aránya a kráter és sivatag fogalmak esetében
28. ábra: Lakhely szerinti megoszlás
29. ábra: Végzettség szerinti eloszlás

30. ábra: A felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya.

31. ábra: Az aktív keresők aránya

32. ábra: Az aktív keresők aránya

33. ábra: Korcsoportok szerinti megoszlás a sivatag fogalom esetében

TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE

1.táblázat: A Nagybégányi kistérséghez tartozó települések népességi adatai a 2001 népszámlálási adatok alapján

2.táblázat: A magyarok számának alakulása a 2001 népszámlálási és SUMMA 2017 felmérés adatai alapján

UKRÁN NYELVŰ ÖSSZEFOGLALÓ

Темою кваліфікаційної роботи було дослідження знання шкільних фізико-географічних понять серед населення Великобйганської ТГ. Дослідження базується на анкетному опитуванні.

Вибір теми мотивований тим, що як вчитель-практик щодня стикаюся з невпевненістю оточуючих стосовно географічних понять, протікання географічних процесів і, в багатьох випадках, розташування географічних об'єктів. Багато хто також має труднощі з орієнтуванням та навігацією. Тож нами проведено опитування серед мешканців. Більше третини респондентів (38%) мають вищу освіту, більшість належить до економічно активного населення (64%).

Там, де ми давали визначення і шукали відповідне поняття, виділилися чотири з них, на які 60–85% мешканців знали правильну відповідь. Це: посуха, цунамі, лід і міраж. Найменше респонденти знали визначення самої географії – лише 35% відповіли правильно. У другому випадку, коли ми називали поняття, і треба було вибрати правильне визначення, відсоток вірних відповідей досягало 70–90%, що значно вище, ніж у попередньому варіанті. Найбільш відомою виявилася Червона книга (93%), а у визначенні океану допущено найбільше помилок (35% вірних відповідей).

Частка жінок серед респондентів була вищою, ніж частка чоловіків (79% проти 21). Результати показали, що чоловіки частіше знали правильні відповіді: частка таких серед них складала в середньому 67,1%, а серед жінок 58,2%. В той же час деякі поняття, такі як океан, міраж, масштаб були більш відомі жінкам. По віковим групам значних відмінностей у знанні географічних термінів не виявлено: окремі визначення краще знала молодь (гора, міраж), інші – респонденти середнього віку (цунамі, погода), деякі – старшої вікової групи (лід, наприклад). Люди з вищою освітою, як і

очікувалось, більш знайомі із фізико-географічною термінологією, серед них частка правильних відповідей склала 63,2%, проти 49,4% серед інших категорій.

NYILATKOZAT

Alulírott, Peres Nikolett, levelezős, földrajz szakos hallgató, kijelentem, hogy a dolgozatomat a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán, a Földrajz és Turizmus Tanszéken készítettem, földrajztanári diploma megszerzése végett. Kijelentem, hogy a dolgozatot más szakon korábban nem védtem meg, saját munkám eredménye, és csak a hivatkozott forrásokat és szakirodalmakat használtam fel.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatomat a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola könyvtárában a kölcsönözhető könyvek között helyezik el.

Звіт про перевірку схожості тексту Oxsico

Назва документа:
ПЕРЕШ НІКОЛЕТТ ЗОЛТАНІВНА.docx

Ким подано:
Стефан Молнар Д.

Дата перевірки:
2024-05-29 11:00:13

Дата звіту:
2024-05-29 11:24:52

Ким перевірено:
I + U + DB + P + DOI

Кількість сторінок:
58

Кількість слів:
7148

Схожість 10%	Збіг: 33 джерела	Вилучено: 0 джерела
Інтернет: 22 джерела	DOI: 0 джерела	База даних: 0 джерела
ПЕРЕФРАЗОВУВАННЯ 2%	Кількість: 17 джерела	ПЕРЕФРАЗОВАНО: 137 слова
Цитування 11%	Цитування: 28	Всього використано слів: 1010
Включення 0%	Кількість: 0 включення	Всього використано слів: 0
Питання 0%	Замінені символи: 0	Інший сценарій: 2 слова